

1. GİRİŞ

1.1. Giriş ve Çalışmanın Amacı

İnsanların bir arada yaşamalarını, geçmişlerine ve geleceklerine sahip çıkmalarını sağlayan, onları bir arada tutan ortak yön, kendi kültürleridir. Kültürel değerlerin yok olup silinmemesi, hatta var olanın yozlaştırılmaması için; araştırılmaya, ortaya çıkarılmaya, korunmaya, geliştirilmeye ve yaygınlaştırmaya ihtiyacı vardır.

Bu ihtiyaç, özellikle Rize yöre oyunları açısından oldukça fazladır. Rize’de oynanan oyunların yapısal farklılığı kendini göstermektedir. Türk Halk Oyunlarının bu güne kadarki zenginliği ve çeşitliliği, onun kendi içerisinde çeşitlenmesine, belli kriterler açısından da “tür”lere ayrılmasına ön ayak olmuştur. Horon, Bar, Karşılama, Zeybek gibi isimler, Türk Halk Oyunlarındaki bu türlerden bazılarını ifade eder.

“Rize Yöresi Oyunlarının Hareket Açısından İncelenmesi” isimli bu tez çalışmasında, Rize’nin merkez ve ilçelerinde oynanan 9 horonun ritmik yapıları, bu ritmik yapılar doğrultusunda oyunların vücuttaki ayak, bacak ve kollardaki pozisyonları ön plana çıkarılmıştır.

Oyunların tespit edilmesi için mahalli kişiler bir araya getirilmiştir. Oyunların video çekimlerinde (ekte sunulmuştur) mahalli kişilerden yararlanılmıştır. Kaynak kişilere hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir. Video çekimlerinde kullanılan tulum, yine mahalli bir kişi tarafından çalınmıştır. Bu şekilde oyunlar tespit edilmiş ve kayıtlanmıştır. Tespit edilen oyunlar, tulum ve kemeçe ile oynanan oyunlardır. Fakat oyun kayıtları sırasında sadece tulum kullanılmıştır. Çekilen video görüntüleri bilgisayar ortamına aktarılmış, aktarılan bu görüntülerden 439 adet fotoğraf, SnapNDrag programı aracılığıyla çekilmiştir. Bu fotoğraflardan 136 adedi oyunların incelenmesinde kullanılmıştır. Çekilen ve kullanılan fotoğrafların tamamı ekte

Araştırmada, literatür çalışmasının yanı sıra görüşmelerden ve gözlem metodundan yararlanılmıştır.

Bu alışma; gelecekte yapılacak olan araştırmalara yol gösterici olması ve Rize yöre oyunlarının daha geniş bir şekilde incelenmesine katkıda bulunabilmesi doğrultusunda hazırlanmıştır.

2. RİZE İLİNE GENEL BAKIŞ

2.1.Rize İlinin Tarihçesi

2.1.1 İl Adının Kaynağı

Rize'nin tarih öncesi hakkındaki bilgilerimiz sınırlıdır. Yöreye hakim olan orman dokusu nedeniyle, Rize'nin tarih çağları ile ilgili bilgilere ışık tutacak arkeolojik bulgularda bugüne kadar ortaya çıkarılamamıştır. Rize'nin tarihi ancak komşu illerin ve bölgelerin tarihleri ile bağlantılı olarak ele alınabilmektedir.

Rize ilinin adıyla ilgili olarak değişik görüşler ileri sürülmüştür. “Tarih kaynaklarında Rhizion, Rhizus, Rhition, Riso, Risso, Risum olarak geçmektedir. Yunanca Rhizios “pirinç”, Rhiza “dağ eteği” anlamına gelmektedir. Rize, Farsça dökülmüş, kırılmış, akmış, kırıntı anlamına da gelmektedir. Şehir ayrıca Çoruh adını da almıştır.”¹

Rize il yıllığında ise; “Rize Rumca bir kelimedir ve Rumca’da rıza şeklinde yer alır. Dağ eteği anlamındadır.”² denilmektedir.

2.1.2 İlk Dönemler

“Rize ili ve çevresinin bilinen ilk hakim ahalisi, Türk ırkıyla akraba Asyanikler’dir. Bunlar Rize çevresinde tarım ve hayvancılıkla geçinen yerleşik topluluklardır.

Gürcistan topraklarında ele geçen bulgulardan, yörede Frigler’in bir kolu olduğu sanılan Muşkiler, Taballiler, Kolkhiler ve Mossinoikoiler yaşamışlardır.

Çoruh boyları, Rize bölgesindeki Kolk kavmi ile komşu sınır oluşturmuşlardır. Bu yüzden Rize bölgesinin adı tarihte ilk olarak Urartu Kralı II. Sardur’un M.Ö. 765 yılından az sonra, Kars’ın kuzeyindeki Çıldır Gölü’nün güneyinde, Taşköprü Köyü üstündeki kayalıkta kazdirdığı çivi yazılı kitabede,

¹ Haşim Karpuz, 1992, *Rize*, Kültür Bakanlığı/ 1406 Tanıtma Eserleri/148, s.1 Ankara

² *Rize İl Yıllığı*, 1973. s.2 Tisa Matbaası, Ankara.

KULKİ-KULKHA adı ile, Yunan kaynaklarında da KOLK-KOLDİT olara geçmektedir.”³

2.1.3. Kolonileşme Dönemi

“M.Ö. 670 yılında Ege’de yaşayan Miletoslu denizciler Marmara ve Karadeniz kıyılarında Plinius’un tarihine göre 10 kadar empeion (Pazar yeri) adı verilen ticari nitelikte liman şehirleri kurmuşlardır. Bu arada Rize’nin de kolonize edilmiş olması olasıdır.

Tarihi akış içerisinde M.Ö. 7. yy. sonlarında Kimmer akınlarının Anadolu’yu kargaşaya sürüklemesinden faydalanan Medler’in yöreyi istila girişimleri, M.Ö. 550’de Med krallığını yıkan Pers kralı II. Kiros’un aynı şekildeki istila hareketleri, yöredeki savaşçı kavimlerin karşı koymaları nedeni ile Rize çevresinde başarılı olamamıştır.

Büyük İskender’in, Pers kralı III. Darius’u kesin bir yenilgiye uğratması ile eline geçirdiği Anadolu hakimiyeti, M.Ö. 323 yılına kadar sürmüştür. Büyük İskender’in ölümü ile, İmparatorluğun devamı niteliğinde olan Pontos, Koppodkida, Bithynia gibi krallıklar kurulmuştur. Ancak Trabzon, Rize gibi bir takım serbest şehirler, bu krallıklara bağlı kalmadan varlıklarını sürdürmüşlerdir.”⁴

2.1.4 Pontus ve Selçuklular Dönemi

“İskender’in ölümünden sonra, komutanları ve satraplar arasında çıkan egemenlik savaşlarında bağımsızlığını ilan eden Mitridates Kitistes, Karadeniz kıyısından Sinop dolaylarına doğru genişleyen Pontus Krallığı’nı kurdu. Pontus Kralı Farnakes M.Ö. 180’de Rize’yi işgal ederek krallığı topraklarına kattı.”⁵

“M.Ö. 5.yy.da Karadeniz’in kuzeyini gezen Heredot, Sakaların “Alazon”(Alazlar) boyundan söz eder. M.S. 23-79 yılları arasında yaşayan Romalı Pilinus aynı yörede “Lazlar” (Laz’oi) adlı bir kavim yaşadığını bildirir. 131 yılında Karadeniz kıyılarını gemi ile dolaşan Romalı Arrianos, Karadeniz’in doğusunda hakim olan Lazlardan bahseder.”⁶

³ Fahrettin Kirzioğlu, 1953. *Kars Tarihi*, s.36-41 İstanbul.

⁴ Prof. Dr. Afife Erzen, 1984. *Doğu Anadolu ve Urartular*, s.15, Ankara

⁵ Prof. Dr. Afife Erzen, 1984. *Doğu Anadolu ve Urartular*, s.22 Ankara

⁶ Prof. Dr. Fahrettin Kirzioğlu, 1986. Rize Kültür Sitesi Konferans Metni, s.3

Rize, M.S. 10-395 yılları arasında Roma, 395 yılından itibaren de Bizans hakimiyetinde yer almıştır.

XI. yy.dan itibaren Rize'ye Türkmenlerin akınları yoğunlaşır.1071 Malazgirt Zaferi ile birlikte, Bizans'tan fethedilen bölgelerde Türk emirlikleri kurulurken; Erzurum Saltukluları da Çoruh nehri boyları ile birlikte Rize bölgesini sınırları içine alırlar. Tüm Anadolu ile birlikte Rize'de Selçuklular'ın hakimiyetine girmiştir.

Bu gelişmelerden sonra Çepniler ve Kürtünler Doğu Karadeniz kıyılarına ve Rize'nin İkizdere kesimine yerleştirildiler. 1098 yılında Danişmendlilerin yöreye kısa bir dönem hakimiyetleri söz konusudur. Ancak Haçlı Seferleri yüzünden canlanan Bizanslar, 1098'de Trabzon ve Rize kesimini Emirüssevahl Sülübey'den alırlar. Çoruh vadisinde yerleşmiş olan Kıpçak boyundan Kubasar ailesi ve taraftarları, 1195 tarihinde Bizans idaresindeki Rize ve Trabzon bölgesine gelip yerleşmişlerdir.

IV. Haçlı seferinde İstanbul ele geçirilince, baskıdan kaçan Komnenler, 1204 yılında Rize'yi de içine alan Trabzon Rum Pontus İmparatorluğunu kurdular. O zamana kadar Lazika ülkesi olarak adlandırılan ve Lazların oturduğu yer olarak bilinen Rize, Rum-Pontus Devleti'nin egemenliğine girdi.

2.1.5 Osmanlılar Dönemi

Bu dönemde, “Trabzon Rumları, 1456 yılından itibaren Osmanlı Devleti'ne vergi vermeye başlamıştır. 1461 yılında Trabzon'u fetheden Fatih Sultan Mehmet, 1470 yılında Rize ve çevresini de Türk egemenliği altına almıştır.

1486 yılında, tutulan ilk Trabzon Sancağı Tahrir Tapu Defteri'nde şimdiki Rize ili; Atina(Hemşin nahiyeleri dahil) ve Lazluk(Ardeşen, Fındıklı, Arhavi, Hopa dahil) olarak Trabzon'a bağlı bulunduğu belirtiliyor.

Yavuz Selim devrinde Trabzon'un doğusundaki dirliklerden bazıları ünlü Oğuz Boyu Çepniler'in elindeydi. Fakat Çepniler'in Trabzon'un doğusundaki yerlere ve özellikle Rize bölgesine yerleşmeleri sonraki yüzyıllarda fakat yoğun bir şekilde olmuştur.

Zamanımızda Rize bölgesindeki köylerde Çepni adlı ailelere rastlandığı gibi, Çepni bu yörede yiğit, gözü pek, cesur anlamlarına da gelmektedir.”⁷

Rize, 1867 Vilayet nizamnamesine göre Trabzon Vilayetinin merkez sancağının 6 kazasından biri durumundadır. 1877 yılında merkez sancağa bağlı nahiye olmuştur. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’nın ardından Lazistan Sancağı kurulunca Rize hem kaza, hem de bu sancağın merkezi oldu. 9 Mart 1916 tarihinde Rize, Rusların işgaline uğramış, 2 Mart 1918’de bağımsızlığına kavuşmuştur.

2.1.6 Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet Dönemi’ne kadar sancak merkezi olan Rize, 20 Nisan 1924’te vilayet olmuştur. 2 Ocak 1936 tarihinde yürürlüğe giren 2885 sayılı kanunla Erzurum’dan Yusufeli ilçesi, Rize’de Pazar ilçesinden sonraki arazi parseli, ilçe ve bucaklar alınmak sureti ile bugünkü Artvin ili Çoruh adı ile vilayet haline getirilmiş ve Rize ili de tek ilçesi olan Pazar’la kalmıştır. Bugün ise Ardeşen, Çamlıhemşin, Çayeli, Der pazarı, Fındıklı, Güneysu, Hemşin, İkizdere, İyidere, Kalkandere ve Pazar olmak üzere 11 ilçesi bulunmaktadır.

2.1.7 Coğrafi Konum

“Doğuda Artvin, güneyde Erzurum ve Bayburt, batıda Trabzon illeri ile sınırlı olan Rize; çok engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Denize paralel olarak uzanan Rize Dağları, doğuda Kafkas Dağları ile birleşerek kapalı bir havza oluştururlar. İl sınırları içerisindeki önemli yükseltiler Kaçkar Dağı(3937m.), Verçenik Dağı(3711m.) ve Hunut Dağı(3560m.)dır. Dağlar arasında bazı küçük göller bulunmaktadır. Bu göller, dağların yüksek kesimlerindeki buzulların aşındırması sonucunda oluşmuş buzul gölleridir. Bu göller Çamlıhemşin ve İkizdere’nin sahip olduğu doğa harikalarıdır.”⁸

Rize ili toprakları, Kuzey Anadolu kıyı dağlarının yüksek kesimlerinden doğarak Karadeniz’e dökülen irili ufaklı birçok akarsu ile bölünür. En önemlileri Fındıklı Deresi, Büyükdere, Pazar Deresi, Karadere, İyidere ve Fırtına Deresi’dir. Bu dereler çeşitli yerlerde şelalelerle süslenir, alabalık cinsinin en iyileri bu derelerde yetişir.

⁷ Prof. Dr. Fahrettin Kirzioğlu, 1986. Rize Kültür Sitesi Konferans Metni, s.6

⁸ Haşim Karpuz, 1992, *Rize*, Kültür Bakanlığı/1406, Tanıtma Eserleri/148 s.4 -5 Ankara

Rize’de kışlar ve yazlar ılık geçer. Yıllık sıcaklık ortalaması +14° civarındadır. Bölge Türkiye’nin en çok yağış alan yeridir. Yılda m²’ye 2510 kg. yağış düşer. Bu iklim özelliklerine göre Akdeniz bitkileri turuncgiller ve çay yetişir. Ormanlarda en çok kayın, meşe, kestane, ıhlamur, ladin, kızılğaç ve orman gülü bulunur.

2.1.8 Nüfus Yoğunluğu

Nüfus yoğunluğu, hemen kıyıyla başlayan tepelerin yamaçlarında, iç kesimlerdeki vadilerin yamaçlarında yada tarıma elverişli alanlarda görülür. İlde çay tarımına bağlı ekonomi egemendir. Ziraati sürdüren halk, gelirini ticari işletmelerde kullanıma dönüştürmektedir. Çay ziraatinin gelir düzeyini yükseltir olması, meyvecilik, sebzecilik, tahıl(mısır) üretimini azaltmış, yok denecek düzeye getirmiştir.

İl nüfusu çok yoğundur. Şehir ve kasaba merkezlerinin toplu olmalarına karşılık, köyler birbirinden uzaktadır.Dağınık bir yerleşim düzeni hakimdir. Orta Anadolu’daki geniş düzlükler bulunmadığı için evler, birbirinden uzak mesafelerde yamaçlarda, bahçe ve çayırın ortalarında ya da kenarlarında kurulmuştur. Elverişli yerlerde birkaç evin bir arada yapılmasından meydana gelen küçük mahallelere de rastlanır.

İl nüfusunun yoğun görünmesine karşın, görünen ve temel olan bazı durumlar ilgiyi çekmektedir. Halk, cumhuriyetle birlikte 30-40 yıl boyunca balıkçılık, meyvecilik, mısırcılıkla geçimini temin ederken ekonomik gelirleri düşüktü. Halkın erkek nüfusunu oluşturanların büyük bir kısım, uzak şehirlerde iş hayatına atılarak gurbete çıkmışlardı.Geride kalan nüfusun çoğunluğunu kadınlar oluşturuyordu. Fakat çay ziraatinin gelir düzeyini yükseltir olması, gurbete çıkanların geriye dönmesini sağlamıştır. 1950-1975 yılları arasında, en yoğun nüfusu yaşayan il halkı çay ziraatine dayalı ekonomi ile yaşamını sürdürmüştür. Fakat gelir düzeyinin yükselmesi, bir anlamda ilden göçün hızlanmasına da neden olmuştur. Başta İstanbul. Ankara, İzmit, Adapazarı olmak üzere yurdun dört bir yanına dağılmışlardır. İl nüfusunun yarısından fazlası göç etmiştir.

Komşu il ve ilçelerden de Rize'ye göç olmuştur. Artvin, Erzurum, Gümüşhane, Samsun gibi illere bağlı ilçelerden gelip, yerleşik konuma geçen bir çok aile vardır.

2.1.9 Ekonomik Yapı

Ekonomisinde en büyük payı, çay tarımı alır. Türkiye'de üretilen çayın neredeyse tamamı Rize topraklarında yetişir. Cumhuriyetin ilk yıllarında yetiştirilmesi için çalışmalara başlanmış ve 1937 yılında çay tarımına geçilmiştir. Bugün çay tarımına bağlı birde çay sanayi kurulmuştur. Çay, Rize halkının hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

“Çay bitkisinin ana vatanı Çin'dir. 17. yy. başlarında Avrupa'ya, 19.yy. sonlarında ise Türkiye'ye gelmiştir.”⁹

Çayın, halkın geçiminde bu kadar önemli olması, yöredeki az kireçli toprağın bu bitki için ideal olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında balıkçılık, arıcılık, hayvancılık ve puro tütünü üretimi de yapılmaktadır. Şimdilerde ise yörede kivi üreticiliği yavaş yavaş yaygınlaşmaktadır. Kivi bitkisi de yöre toprağında yetişebildiğinden halk alternatif tarım olarak kiviye yönelmektedirler.

Çay tarımından başka ilçenin gelir getiren kaynaklarından biride balıkçılıktır. Önemli bir geçim kaynağıdır. Genellikle kış boyunca balıkçılık devam etmektedir. Hamsi, palamut ve mezigit en çok rastlanan balık türleridir. Bu türlerin yanı sıra başka balık türleri de vardır. Son yıllarda Karadeniz'deki kirlenme dolayısıyla türlerde azalma görülmektedir.

Hayvancılık bir geçim kaynağı değildir. Yöre insanı hayvancılığı, genellikle kendi süt ve süt ürünleri ihtiyacını karşılamak amacıyla yapmaktadır.

⁹ Haşim Karpuz, 1992. *Rize*, Kültür Bakanlığı/1406, Tanıtma Eserleri/148 s.6-7 Ankara

3. HORONUN TANIMI VE GİYİM-KUŞAM

3.1. Horon Tanımı ve Oyunların Oynanış Şekli

Rize’de oynanan halk oyunlarına horon denilmektedir. “Horon(Yunanca), Karadeniz Bölgesi’nde kemençe ile oynanan halk oyunu”¹⁰ dur.

Horon sözcüğü üzerinde gerek yazılış, gerekse kökeni hakkında türlü düşünce ve görüşler ileri sürülmüştür. Şu yazılış ve söyleyişler görülmüştür: “Horon, Horan, Horun, Foron, Foran, Oran, Herom, Horum, Horam, Koran, Korun.”¹¹

Ayrıca; “Gürcüce “xorom”, saman yığını, henüz bağlanmamış kuru ot veya buğday sapı demeti anlamına da gelmektedir. Antik Yunanca’da da “horos” kelimesi dans, dansçı topluluğu, koro topluluğu”¹² anlamında kullanılmaktadır. Balkanlarda yaşayan Yörükler de benzer şekilde danslarını “hora tepmek” olarak adlandırmaktadır.

Horonlar enstrüman eşliğinde (tulum, kemençe, mızıka, armonika, davul-zurna) oynandığı gibi türkü eşliğinde de oynanmaktadır. Sadece erkekler, sadece kadınlar ya da kadın-erkek karışık olarak, düz bir sıra halinde veya halka oluşturularak oynanabilir. Köyden köye değişebilecek farklılıklar içerebilirler.

Rize’nin sahil kesimlerinde oynanan oyunlarda mızıka, armonika ve kemençe daha yaygındır. Tulumla oynanan oyunlara yüksek kesimlerde daha sık rastlanır. Mızıka, genellikle kadınların çaldığı bir enstrüman olmuştur. Bu nedenle kadınlar düğünlerde mızıka eşliğinde, yalnızca bayanların oynadığı kız horonu’nu sıklıkla oynarlar. Oyunlar karşılıklı türkü söyleyerek de sürdürülür. Kadınlar tarafından oynanan oyunlar, erkek horonlarından daha yumuşak olan ve çökme figürlerine yer verilmeyen oyunlardır. “Nanay”¹³ türündendir.

¹⁰ *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, 2005. Horon, <http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/sozbul.asp>.

¹¹ Cemil Demirsipahi, 1975. *Türk Halk Oyunları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 148, s.263
Ankara

¹² Özhan Öztürk, 2005. Horon, *Karadeniz Ansiklopedik Sözlük*, 18 Ocak 2006,

¹³ Nanay; bir enstrüman olmaksızın, ağızla melodi oluşturularak söylenen türkü formunda sözlerdir. Belli bir melodisi vardır.

Kadın-erkek birlikte oynanan karışık horonlarda, yakın akrabalar birlikte oynarlar. Bunlar rahat horon veya alaca horon diye adlandırılırlar. Yine bu oyunlarda çökme figürleri yoktur. Oyun, düz yürüme biçiminde sürdürülür.

Erkeklerin oynadığı horonların figürleri daha serttir. Oyunların son bölümlerine doğru hareketler hızlanır.

Oyunlarda horon başı veya horon çeken kişi oyunu yönetir. Oyun içinde komutlar veya uyarmalar vardır. Bunlar: Dik oyna dik, al aşağı al, yürü yürü, al geri al, yaylan yaylan, at belini at, kalk oyna, savuş savuş, gel içeri seslen, al oyna yüksek, hop hop gibi sözlerle yapılır.

3.2. Giyim-Kuşam

Rize’de en çok kullanılan kumaş çeşitleri; Feretiko ve ketan (ketane-keten) denilen dokumalardır. Bu dokumalar daha çok içlik, fanila gibi iç giysilerde kullanılır.

“Feretiko, Hint keneviri (kendir) ipinden el tezgahında dokunan, Rize kültürüne ve yöresine ait bir bez türüdür. "Rize bezi" diye de adlandırılmakla birlikte bezin orijinal ismi Feretiko’dur.”¹⁴

“Geleneksel Rize el dokumacılığının temelini teşkil eden feretikonun, yöreye hakim olmuş olan İskitler (M.Ö.VIII.yy-M.Ö.IV.yy) tarafından Rize yöresi insanına kazandırıldığı düşünülmektedir.”¹⁵

3.2.1. Erkek giyimi

Erkekler el dokuması şayak kumaştan “zıpka(zıvka)” giyerler. (Bkz. Şekil 3.2.1.1) Alt kısmı baldırı saracak şekilde dar, üst kısmı geniştir. Zıpka’nın uçkur denilen kısımları kendir ipliyle düğmelidir. Bele bir kuşakla bağlanır. Kuşak, zıpka’nın üzerine bağlanır.(Bkz. Şekil 3.2.1.2)

¹⁴ feretiko, (29 Aralık 2004), *Feretiko Nedir*, 16.Ocak 2006, [ttp://www.feretiko.com/feretikonedir.htm](http://www.feretiko.com/feretikonedir.htm).

¹⁵ Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, 1997. *Türk Milli Kültürü*, s.319 İstanbul

Şekil 3.2.1.1 Zıvka

Şekil 3.2.1.2 Kuşak

Zıpkanın üstünde yine aynı kumaştan, basene uzadıkça genişleyen (kravaz), el örme biyelerle süslenmiş, uzun kollu “Cepken” giyerler.(Bkz. Şekil 3.2.1.3) Sağ ve sol tarafında birer cep vardır. Astarlıdır.

Cepkenin içerisine; açık olan kısmı boğaza kadar düğmeli, hakim yaka ve kolları manşetli “gömlek” giyilir. Mintan veya içlik de denir. (Bkz. Şekil 3.2.1.4)

Başa “kukula” denilen başlık takılır. Şayak kumaştan yapılır. Başa takıldığında kulağın üstünden, düğümü uzun bırakılıp sarkacak şekilde bağlanır. (Bkz. Şekil 3.2.1.5)

Erkekler zangal adı verilen, yünden örülmüş çorap giyerler. (Bkz. Şekil 3.2.1.6)

Yörede ayağa çarık giyilir. Çarıkların burunları sivridir. İneklerin diz derilerinden yapılır. Çarık üzerine giyilen Çapula, deriden yapılan, kaliteli bir ayakkabıdır. Özel ustaları yapar ve zenginler giyer. Giyilen farklı ayakkabılar da vardır. Mes, Çizme, Kara Lastik, Hedik, gibi isimler alırlar. Kullanılan yere göre, işlevlerine göre giyilen ayakkabılar da değişmektedir.

Şekil 3.2.1.3 Cepken

Şekil 3.2.1.4 Mintan

Şekil 3.2.1.5 Kukula

Şekil 3.2.1.6 Zangal

Aksesuar olarak belde köstekli saat, boyunda muska ve hamail kullanılır. (Bkz. Şekil 3.3.1.7) Bedende fişeklik önem taşır. Bazı erkekler tüfek silmek için yağdanlık takar.Yağdanlıklar tunçtan madeni kaplardır.

Şekil 3.2.1.7 Hamail, muska, köstekli saat

3.2.2. Kadın giyimi

Kadınlar; kadife, basma veya poplinden yapılmış düz entari dedikleri giysiyi giyerler. Robalıdır ve sutaşı ile süslendirilmiştir. Hakım yakalı ve uzun kollu bir giysidir. “Foga”(Forka) olarak adlandırılmaktadır. (Bkz. Şekil 3.2.2.1)

Şekil 3.2.2.1 Foga (Forka)

Kadınlar beline şal kuşak bağlar. Yün dokumadır. Şal kuşak, üçgen yapılarak bağlanır.(Bkz. Şekil 3.2.2.2)

Şal kuşak üçgen olarak bağlandıktan sonra “Kokneç” (koknuç) olarak tabir edilen önlük takılır. Sutaşı ile süslendirilmiştir.(Bkz. Şekil 3.2.2.3)

Şekil 3.2.2.2 Şal Kuşak

Şekil 3.2.2.3 Kokneç (koknuç)

Sahil kesiminde giysi üzerine örtü olarak belden aşağı çeşan(Keşan-Dolaylık) ve peştamal takarlar. Peştamal daha çok evli ve yaşlı kadınların kullandığı bir örtüdür. Bel örtüsü olarak da kullanılır. İnce çubuklu desenleri vardır.

Yüksek köylerde dolaylığın yerini, iklimin sert oluşu dolayısıyla şal kuşak alır. Şal kuşak daha çok kadınlar ve yaşlı erkekler tarafından kullanılır.

Entarinin altına şalvar giyilir. Dize kadardır. Pamuklu kumaştan dikilir.

(Bkz. Şekil 3.2.2.4)

Kadınlar başlarına siyah çember(Bkz. Şekil 3.2.2.5) ve renkli poşi (Bkz. Şekil 3.2.2.6)

bağlarlar. Poşi, siyah çemberin üzerine bağlanır. İki ucu arkadan öne getirilerek önde çevrilir ve alın üstünde düğüm görüntüsü oluşturulacak şekilde bağlanır.

Şekil 3.2.2.4 Şalvar

Şekil 3.2.2.5 Siyah çember

Şekil 3.2.2.6 Renkli poşi

Ayağa giyilen çorap yünden yapılır ve dize kadar çıkar.(Bkz. Şekil 3.2.2.7)
Ayrıca ayakkabı olarak, inek derisinden yapılmış olan çarık giyilir. Boğazları açık ve uçları sivridir.

Şekil 3.2.2.7 Yün Çorap

Boyunlarını genellikle altın takılarla süslerler. (Bkz. Şekil 3.2.2.8) Kurdeleye bağlanıp takılan altınlara da beşli denir.

Şekil 3.2.2.8 Altın takılar

4. RİZE YÖRESİ HALK OYUNLARININ HAREKET AÇISINDAN İNCELENMESİ

4.1 Oyunlarda Kullanılan Terimler

Rize Yöre oyunlarının hareket açısından incelenmesine başlamadan önce, oyunlarda kullanılan terimlerin açıklamalarını yapmak gerekir.

Hareket Cümlesi : Tüm vücutla birlikte yapılan hareketler bütünüdür. Fakat incelenen oyunlarda sadece ayak, bacak ve kollar ele alınmıştır.

Geçiş Hareket Cümlesi : Hareket cümlelerinin birbirine bağlanmasında kullanılan, incelenen oyunların çoğunda karşımıza çıkan bir hareket cümlesidir. Oyunların karakteristik özelliğine göre farklılık gösterebilir. Hareketin temelinde kollarla birlikte öne ve geri basmalar vardır. Kollardaki hareket oldukça sert ve belirgindir.

Fora : Oyun içerisindeki türkü söylenen bölümdür. Horoncu “Forası var” dediğinde türkü veya atma türkü (karşılıklı atılan, söylenen türkü) söylenir. Horon yavaşlar. Türkü bitince oyun, horon kurucunun isteğine göre ya devam eder ya da bitirilir.

Horon Tutuşu : Kollar vücudun yanında veya dirseklerden kırıkken, ellerin tutulmasıdır.(Bkz. Şekil 4.1.1- Bkz. Şekil 4.1.2) Tutma sırasında sağ el kapalı, sol el açıktır. Yani sağ el üstte, sol el altta kalır.

Yüksek Horon : Ellerin horon tutuşlu olarak baş hizasından yukarıya kaldırılmasıdır. Kollar diktir. (Bkz. Şekil 4.1.3) “Horunu yukarı kaldır”, “Dik oyna”, “yüksek oyna”, “Al oyna yüksek” gibi komutlarla yüksek horona geçilir.

İşleme : Oyun içerisindeki hareket cümlesinin, sağa veya sola doğru gidilerek uygulanmasıdır. Bu sırada hareket cümlesine adım eklemesi veya çıkarılması olabilir.

Dolaşma : Hareket cümlesinin, sağa veya sola doğru uygulanmasıdır. İşlemedeki gibi adım eklemesi olmaz. Hareket cümlesi olduğu şekilde korunur.

Şekil 4.1.1 Horon tutuşu (eller aşağıda)

Şekil 4.1.2 Horon tutuşu (eller belde)

Şekil 4.1.3. Yüksek horon tutuşu (eller yukarıda)

4.2. Hemşin Horonu

Karma olarak oynanan ve yörede yaygın olarak bilinen bir horondur.

a)Usul : 7 zamanlıdır. Ritmik Değer:7/8 (2+2+3)

b)Hareket biçimi: Dizde yaylanma, sağa- sola basma.

c)Oyun formu: Daire veya yarımay şeklinde oynanır. Oyun sağa ve sola doğru hareket eder.

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler:Dizler, kollar ve bel bölgesi

1. Hareket Cümlesi

Hazırlık hareket cümlesidir. 1 tane 7/8’likten meydana gelmektedir. İki dizde yaylanma yapılır. Dizler kırıktır. Yaylanma yapılırken dizler kırık pozisyonunu korur. Vücut hafifçe belden öne doğru eğiktir. (Bkz. Şekil 4.2.1)

Şekil 4.2.1 Hemşin Horonu

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda bir yaylanma, 3/8'liğini kapsayan zamanda ikinci bir yaylanma yapılmaktadır. Dolayısıyla 1. yaylanma uzun, ikincisi kısadır.

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar aşağıdadır. Eller horon tutuşludur. (Bkz. Şekil 4.2.2)

Şekil 4.2.2 Hemşin Horonu

2. Hareket Cümlesi

İşleme Hareket cümlesidir. Sağa doğru bir yürüme vardır. 1. hareket cümlesindeki yaylanmalara ek olarak sağ ayak çekme yapılır. (Bkz. Şekil 4.2.3) Kollar dirseklerden kırık, horon tutuşlu olarak yukarı aşağı sallanır. Sağa doğru yürünür. Adımlar küçüktür. Vücut burada da hafifçe belden öne doğru eğiktir.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayakla sağa basılır. Kalan 3/8'lik zamanda sağ ayak, 90°'lik bir açıya yakın olacak şekilde dizden yukarı çekilir. Sol ayak sabittir.

Şekil 4.2.3 Hemşin Horonu

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar yere paralel, dirseklerden kırık bir şekilde yukarıdan aşağıya sallanır. Kollardaki ritmik özellik, ayaktaki gibidir. Yani 7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamanda bir kol sallama, 3/8’liğini kapsayan zamanda bir kol sallama yapılır.

3. Hareket Cümlesi

Hareketin tamamı 2 tane 7/8’likten meydana gelmektedir. Vücut belden öne doğru eğiktir. Hareket dizlerden hafifçe kırık olarak yapılır. Basma hareketleri; ayak dizden 45°’lik bir açıya yakın olacak şekilde kaldırıldıktan sonra yapılır.

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8’likte sağ ve sol ayak basma yapılır. İlk 4/8’liğini kapsayan zamanda sağ ayak basma (Bkz. Şekil 4.2.4), 3/8’liği kapsayan zamanda sol ayak basma yapılır.(Bkz. Şekil 4.2.5) Sol ayak, basma yapmadan önce dizden yukarıya çekilir.

Şekil 4.2.4 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.5 Hemşin Horonu

İkinci 7/8’likte sol ayak sabittir. Sağ ayakta hareket vardır. Sağ ayak 4/8’lik zamanda basma yapar. 3/8’liğini kapsayan zamanda ise dizden yukarı çekilir.

(Bkz. Şekil 4.2.3)

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar birinci 7/8’likte arkadan öne doğru dairesel bir şekilde çevrilir.

(Bkz. Şekil 4.2.6) İkinci 7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamanda aşağıya iner.

(Bkz. Şekil 4.2.7) 3/8’liğini kapsayan zamanda ise yukarıya, bel hizasına gelir.

(Bkz. Şekil 4.2.8) Kolların duruşu yere paraleldir.

4. Hareket Cümlesi

Hareketin tamamı bir 7/8’likten meydana gelir. Sola dönülerek oynanır. Diz kırma ve ayak atmalar vardır. Eller horon tutuşlu olarak aşağıdadır. Aynı hareket iki kere tekrarlanır.

Şekil 4.2.6 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.7 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.8 Hemşin Horonu

4. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda iki dizde de kırma yapılır. (Bkz. Şekil 4.2.9) 3/8'liğinde ise sağ ayak öne atılır.(Bkz. Şekil 4.2.10) Sol ayak sabittir. Sağ ayak, atma yaptıktan sonra taban olarak yere basar. Hareket 3 kere tekrarlanır.

Şekil 4.2.9 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.10 Hemşin Horonu

4. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollarda hareket yoktur. Aşağıda, horon tutuşludur. (Bkz. Şekil 4.2.9)

5. Hareket Cümlesi

Dolaşma hareket cümlesidir. Sağa ve sola doğru yürüme yapılır. Hareketin tamamı 4 tane 7/8'likten oluşmaktadır. Sağa doğru yürüme 2 tane 7/8'liği, sola doğru yürüme 2 tane 7/8'liği kapsamaktadır.

5. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağa basılır. Basma hareketi ayak burnundan tabana doğrudur. (Bkz. Şekil 4.2.11) 3/8'lik zamanda ise sol ayak, sağ ayağın önünden sağa doğru geçirilerek basılır. (Bkz. Şekil 4.2.12)

İkinci 7/8'likte sağ ayakta basma yapılırken iki diz kırılır. Sağ ayak basma yaptığında sol ayak dizden kırılır.(Bkz. Şekil 4.2.13) Bu, 4/8'liğin 2/8'lik bir zamanını kapsar. Diğer 2/8'lik zamanda sol basma yapılır. Bu defa sağ ayak

havadadır. Kalan 3/8'lik zamanda, sağ ayak basma yapılır. İkinci 7/8'likte tüm vücut sola doğru 45° kadar döndürülür.

Şekil 4.2.11 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.12 Hemşin Horonu

Üçüncü 7/8'liğinin 4/8'liğini kapsayan zamanda sola adım atılır. 3/8'lik zamanda sağ ayak, sol ayağın arkasından geçirilerek basılır. (Bkz. Şekil 4.2.14)

Dördüncü 7/8'likte sol ayakta basma yapılırken iki diz kırılır. Sol ayak basma yaparken sağ ayak yukarıdadır.(Bkz. Şekil 4.2.15) Bu, 4/8'liğin 2/8'lik bir zamanını kapsar. Diğer 2/8'lik zamanda sağ basma yapılır. Bu defa sol ayak yukarıdadır. Kalan 3/8'lik zamanda sol ayak basma yapılır.

5. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Sağa yürümede kollar aşağıda, ellerden horon tutuşludur. (Bkz. Şekil 4.2.16) Sola yürümenin ikinci 7/8'liğinin son 3/8'liğini kapsayan zamanda, kollar aşağıdan yukarıya ve öne doğru dairesel olarak çevrilir. (Bkz. Şekil 4.2.17) Dairesel olarak çevrilmeden önce eller dirseklerden geri çekilerek bel hizasına getirilir. (Bkz. Şekil 4.2.18)

Şekil 4.2.13 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.14 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.15 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.16 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.17 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.18 Hemşin Horonu

6. Hareket Cümlesi

Bu hareket cümlesi 2 tane 7/8'likten oluşmaktadır. Sağ ve soldaki hareketler birbirinin simetriğidir. Vücut diktir. Ayak çekmeler dizden yapılır. Dizin çekilme açısı 90° 'ye yakındır.

6. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak taban basar. Basma yapılırken diz kırılarak basılır. Sol ayak, dizden yukarı çekilir. (Bkz. Şekil 4.2.19) Bacağın açısı 90°'ye yakındır. Diğer 2/8'liği kapsayan zamanda ise sol ayak pençe (yarım taban) basar ve 3/8'liğinde sağ ayak tam basar.

İkinci 7/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak taban basar. Basma yapılırken diz kırılarak basılır. Sağ ayak, dizden yukarı çekilir. (Bkz. Şekil 4.2.20) Bacağın açısı 90°'ye yakındır. Diğer 2/8'lik zamanda sağ ayak pençe (yarım taban) basar ve 3/8'likte sol ayak tam basar.

6. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Bu hareket cümlesinde kollar yukarı kalkar. Kırık değildir. Düzdür. 1. ve 2. 7/8'likte kollar yukarıda kalacak şekilde oyuna devam edilir. (Bkz. Şekil 4.2.19)

Şekil 4.2.19 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.20 Hemşin Horonu

7. Hareket Cümlesi

2 tane 7/8'likten meydana gelmektedir. Hareket öne ve arkaya doğru yapılmaktadır. Kollar bu figürde oldukça önemlidir.

7. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak dizden kırılarak öne basma yaparken, sol ayak arkadadır. (Bkz. Şekil 4.2.21) İkinci 2/8'lik zamanda sol ayak arkada basma yapar. Kalan 3/8'lik zamanda ise sağ ayak tekrar öne basma yapar ve sol ayak arkada yukarı çekilir. (Bkz. Şekil 4.2.22)

2. 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak dizden kırılarak arkaya basarken, sağ ayak önde, dizden çekilerek yukarıya kaldırılmaktadır. (Bkz. Şekil 4.2.23) Kalan 3/8'likte ise, son pozisyon korunacak şekilde, sol ayakta sekme yapılır.

Şekil 4.2.21 Hemşin Horonu

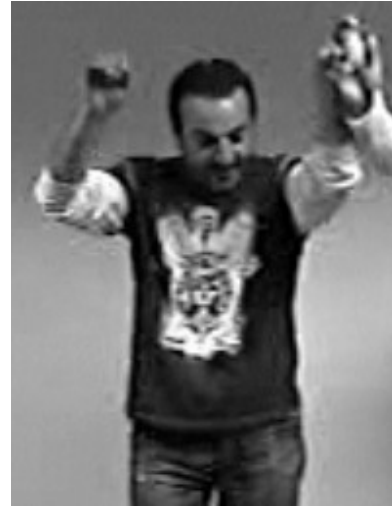
Şekil 4.2.22 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.23 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.24 Hemşin Horonu

Şekil 4.2.25 Hemşin Horonu

7. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar birinci $7/8$ 'likte, kırılmadan dirseklerden öne uzatılır. (Bkz. Şekil 4.2.24) Öne uzatılan kollar yukarıdan aşağıya doğru sallama yapar. 1. $2/8$ 'lik zamanda yukarıdan aşağıya, 2. $2/8$ 'lik zamanda aşağıdan yukarıya ve $3/8$ 'lik zamanda tekrar yukarıdan aşağıya bir kol sallama vardır.

Kollar ikinci 7/8’likte ise, dirseklerden geriye çekilir. 4/8’lik zaman diliminde bir geri çekme, 3/8’lik zaman diliminde bir geri çekme vardır. (Bkz. Şekil 4.2.25)

8. Hareket Cümlesi

Burada yapılan hareket cümlesi, yukarıda anlatılan 4. hareket cümlesinin farklı olarak yorumlanmış bir şeklidir. Bu nedenle tekrar anlatılmayacaktır.

4.3. Rize Horonu

Kız-erkek birlikte oynandığı gibi ayrı olarak da oynanan bir horondur.

a)Usul :10 zamanlıdır. Ritmik Değer:10/8 (2+3+2+3).

b)Hareket biçimi: Dizde kırma ve geri çekme, sağa basma.

c)Oyun formu: Daire veya yarım ay şeklinde oynanır.Oyun sağa ve sola doğru gider.

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler: Dizler ve kollar.

1. Hareket Cümlesi

Sağa doğru gidilerek oynanır. Hareket cümlesinin tamamı 2 tane 10/8’likten oluşmaktadır.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Hareket cümlesinin 1. 5/8’liğinin 2/8’liğini kapsayan zamanda, sağ tarafa sağ ayak basma yapılır. 3/8’liğini kapsayan zamanda ise sol ayak yaklaşık 90° lik bir açı oluşturacak şekilde dizden yukarı doğru çekilir. (Bkz. Şekil 4.3.1)

2. 5/8’likte ise sol ayak 1/8’lik zamanda basma yaparken sağ diz kırılır. Sağ ayak 1/8’lik zamanı kapsayan basma yapar. Kalan 3/8’lik zamanda ise iki ayak yere taban basar ve dizden geriye doğru çekme yapılır. Bu diz çekme serttir. Oyunun en karakteristik bölümüdür. (Bkz. Şekil 4.3.2)

Şekil 4.3.1 Rize Horonu

Şekil 4.3.2 Rize Horonu

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

1. $5/8$ 'liğin $2/8$ 'liğini kapsayan zamanda basma ile birlikte kollar yukarı kalkar. (Kolların yukarıda oluşu yüksek horon olarak adlandırılır.) Kollar kırık değildir. 2. $5/8$ 'lik zamanda da kollar yukarıdadır. (Bkz. Şekil 4.3.3)

2. Hareket Cümlesi

Geçiş hareket cümlesidir. $10/8$ 'likten meydana gelmektedir. Sağ ayak öne basarken sol ayak arkadadır.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Dağılımı:

1. $5/8$ 'liğin $2/8$ 'liğini kapsayan zamanda sağ ayak dizden kırılarak (Bkz. Şekil 4.3.4) öne basma yaparken; sol ayak arkadadır.(Bkz. Şekil 4.3.5) $3/8$ 'lik zamanda sol ayak, sağ ayağın yanına basılır. Kalan $5/8$ 'liğin $2/8$ 'liğini kapsayan zamanda sol ayak arkada basma yaparken, sağ ayak son $3/8$ 'lik zamanda öne uzatılır. (Bkz. Şekil 4.3.6)

Şekil 4.3.3 Rize Horonu

Şekil 4.3.4 Hemşin Horonu

Şekil 4.3.5 Hemşin Horonu

Şekil 4.3.6 Rize Horonu

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar ayaklarla paralellik gösterir. Yani, ayak önde basma yapıyorsa kollar önde, ayak arkada basma yapıyorsa kollar neredeyse arkaya gidecek şekilde yukarıda, dirseklerden kırık olarak geriye doğru itilir. Bu kol hareketi oldukça sert ve belirgindir.

1. 5/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda kollar yukarıdan iner ve dirseklerden kırık olarak göğüs hizasında, öne doğru, yukarıdan aşağıya sallanır. 3/8’lik zamanda ise kollar yine öndedir fakat sallanmaz. (Bkz. Şekil 4.3.7)

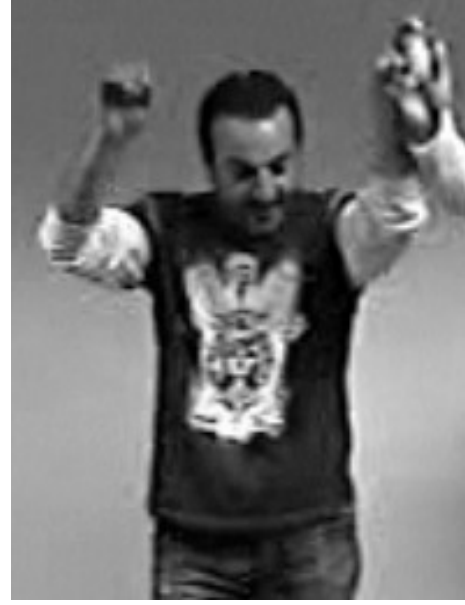
2. 5/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda dirseklerden kırık olarak yukarı kaldırılır ve önden geriye doğru itme yapılır. Kalan 3/8’lik zamanda ise hareket geriye doğru tekrar edilir. (Bkz. Şekil 4.3.8)

3. Hareket Cümlesi

2 tane 10/8’likten meydana gelmektedir. Sağa ve sola hareket edilerek oynanır. Basmalar tabandadır.

Şekil 4.3.7 Rize Horonu

Şekil 4.3.8 Rize Horonu

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

1. 10/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak, sağa basma yapar. İki dizde kırılma vardır. (Bkz. Şekil 4.3.9) Kalan 3/8'lik zamanda sol ayak sağ ayağın yanına basar. Ayaklar bitişiktir.(Bkz. Şekil 4.3.10)

İkinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda tekrar sağ ayak sağa basma yapar. Basma yapmadan önce dizden kırılarak yukarı çekilir.(Bkz. Şekil 4.3.11) Kalan 3/8'lik zamanda sol ayak sağ ayağın yanına basar. Fakat ayaklar bitişik değildir. Sol ayak burnu, sola dönüktür.

İkinci 10/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak, sola basma yapar. Dizler kırık değildir. Ayaklar birbirlerine paraleldir. (Bkz. Şekil 4.3.13) Kalan 3/8'likte sağ ayak sol ayağın yanına basar. Ayaklar bitişiktir. Dizlerde yumuşak bir şekilde öne ve geriye itme-çekme vardır. Diz hareketi zorlama değil de; hareketin doğal bir sonucu olarak yapılır. Sertlik yoktur. 2. 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sola basma vardır. Kalan 3/8'lik zamanda sağ ayak sol ayağın yanına basar. Ayaklar bitişiktir. (Bkz. Şekil 4.3.10)

Şekil 4.3.9 Rize Horonu

Şekil 4.3.10 Rize Horonu

Şekil 4.3.11 Rize Horonu

Şekil 4.3.12 Rize Horonu

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 10/8'lik zamanda kollarda hareket yoktur. Vücudun yanında, aşağıdadır.

İkinci 10/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda kollar bel hizasında sola doğru uzatılır. Kalan 3/8'lik zamanda yine bel hizasından sağa doğru uzatılır. İkinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda kollar aşağı indirilir. 3/8'lik zamanda ise aşağıdan öne ve ileri doğru dairesel bir hareketle çevrilir. Tekrar vücudun yanında bırakılır.

Şekil 4.3.13 Rize Horonu

4.4. Bakoz (Bakos) Horonu

Karma oynanan bir horondur.

a)Usul : 7 zamanlıdır. Ritmik Değer:7/8 (2+2+3)

b)Hareket biçimi: Dizde yaylanma, dizden ayak atma, dizde geri çekme, çift basma.

c)Oyun formu: Yarımay

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler: Dizler, kollar.

1. Hareket Cümlesi

1 tane 7/8'likten meydana gelmektedir. Dizlerde yaylanma yapılır. Dizlerde yaylanma yapılırken topuklar sabit, ayak burnu yukarı-aşağı hareketlidir. Bunun dışında vücutta bir hareket yoktur.

Aynı hareket cümlesi tekrarı, bu kez ayak burnu yerde, topuklar yukarı-aşağı hareket ettirilerek yapılmaktadır. Bu hareketin ritmik özellikleri aynı olduğundan, ayrıca ritmik dağılımı ve kol hareketlerinin açıklanmasına gerek duyulmamıştır.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

İki ayak birbirine paralel ve açıktır. Vücut hafifçe belden öne doğru eğiktir. 7/8'liğin 1. 2/8'liğini kapsayan zamanda dizler öne kırılır.(Bkz. Şekil 4.4.1) 2. 2/8'liğinde geriye çekilir. Kalan 3/8'liğin 2/8'liğinde dizler tekrar öne kırılır ve son 8'lik değerinde dizler geri çekilir.

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Dağılım:

Kollarda herhangi bir hareket yoktur. Aşağıda, horon tutuşludur. (Bkz. Şekil 4.4.1)

2. Hareket Cümlesi

2 tane 7/8'likten meydana gelmektedir. Dizden ayak atma yapılmaktadır. Vücut diktir.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

1. 7/8'liğin 4/8'liğinde sağ ayak atma yapılır. (Bkz. Şekil 4.4.2) Buradaki hareket; dizin yukarı çekilip, ayağın sertçe öne doğru atılmasıdır. Bacağın dizden aşağısı yaklaşık 45°'lik bir açıyla hareket eder.(Bkz. Şekil 4.4.3) Ayak atma

yapılırken diğer ayakta da sekme vardır. 7/8’liğin son 3/8’liğinde ise sol ayak atma yapılır. Sol ayak atma, sağ ayak atmanın tam simetriğidir. (Bkz. Şekil 4.4.4)

2. 7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamanda tekrar sağ ayak atma vardır. Buradaki ayak atma, 1. 7/8’likteki gibidir.(Bkz. Şekil 4.4.2) Ayak aynı formda hareket eder. 2. 7/8’liğin son 3/8’lik diliminde ise çift basma yapılır. (Bkz. Şekil 4.4.5) Çift basılırken iki ayak birbirine paraleldir. Buradaki basma, iki ayak üzerine düşme hareketidir. Dizler kırıktır. Vücut dik konumdadır.

Şekil 4.4.1 BakoZ Horonu

Şekil 4.4.2 BakoZ Horonu

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollarda bir hareket yoktur. Vücudun yanında ve aşağıdadır. (Bkz. Şekil 4.4.5)

3. Hareket Cümlesi

2 tane 7/8’likten meydana gelmektedir. Hareketin önemli noktası dizlerdir. Dizler, neredeyse dik açılı olacak şekilde önden yukarıya çekilmektedir. Bu hareket cümlesi yapılırken vücudun konumu diktir.

Şekil 4.4.3 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.4 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.5 Bakoz Horonu

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

1. 7/8'liğin ilk 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak basma yapılır. Buradaki basma pençeden tabana doğrudur. İki dizde kırıktır. Sol bacak ise dizden kırık, ayak yukarıdadır.(Bkz. Şekil 4.4.6) Yani ayak basmamaktadır. İkinci 2/8'lik zamanda ise; yukarıdaki sol ayak, basma yaparken pençede kalır.(Bkz. Şekil 4.4.7) Kalan son 3/8'lik zamanda ise sağ ayak yine pençeden tabana doğru basar. Sol bacak dizden yukarı dik açılacak şekilde çekilir. (Bkz. Şekil 4.4.8)

Şekil 4.4.6 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.7 Bakoz Horonu

2. 7/8'lik, 1. 7/8'liğin simetriğidir. Yani; 2. 7/8'liğin ilk 2/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak basma yapılır. Buradaki basma pençeden tabana doğrudur. İki dizde kırıktır. Sağ bacak ise dizden kırık, ayak yukarıdadır.(Bkz. Şekil 4.4.3) Yani ayak basmamaktadır. İkinci 2/8'lik zamanda ise; yukarıdaki sağ ayak basma yaparken pençede kalır. Fakat bu kez sol ayak düzdür. (Bkz. Şekil 4.4.9) Kalan son 3/8'lik zamanda ise, sol ayak yine pençeden tabana doğru basarken sağ bacak dizden yukarı dik açılacak şekilde çekilir.(Bkz. Şekil 4.4.10)

Şekil 4.4.8 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.9 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.10 Bakoz Horonu

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

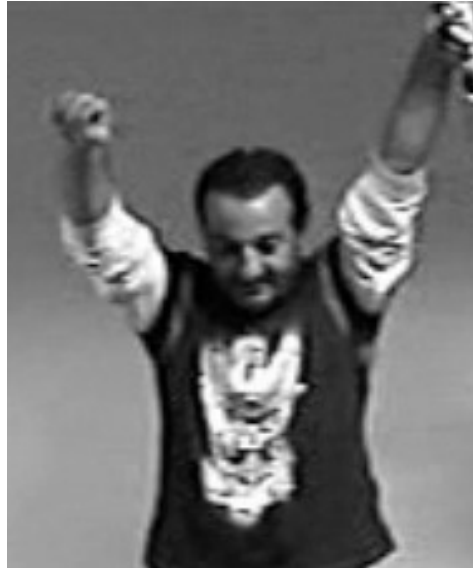
Kollar 1. 7/8'lik zamanda sağ ayak basmasıyla birlikte horon tutuşlu olarak yukarıya kaldırılır.(Bkz. Şekil 4.4.11) 3. hareket cümlesinin sonuna kadar kollar havada tutulur. Hareket cümlesinin tamamında, dirseklerden yaylanma yapılır. 4/8'lik zamanın 2/8'liğini kapsayan zamanda yukarıdan aşağıya, 2. 2/8'liğinde aşağıdan yukarıya doğru bir yaylanma; 3/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda yukarıdan aşağıya, kalan 8'lik zamanda da aşağıdan yukarıya doğru bir yaylanma yapılır.

4. Hareket Cümlesi

Geçiş hareket cümlesidir. 2 tane 7/8'likten meydana gelmektedir. Öne ve arkaya doğru oynanmaktadır.

4. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

1. 7/8'liğin ilk 2/8'liğinde sağ ayak öne basma yapar. (Bkz. Şekil 4.4.12) Buradaki basma pençeden tabana doğrudur. İki dizde kırıktır. Sol bacak ise dizden kırık, ayak yukarıya çekilmiştir. İkinci 2/8'likte ise; yukarıdaki sol ayak basma yaparken pençede kalır. Kalan son 3/8'lik zamanda ise sağ ayak yine pençeden tabana doğru basar.

Şekil 4.4.11 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.12 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.13 Bakoz Horonu

2. 7/8'lik, 1. 7/8'liğin simetriğidir. Yani; 2. 7/8'liğin ilk 2/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak arkada basma yapar. (Bkz. Şekil 4.4.13) Buradaki basma pençeden tabana doğrudur. İki dizde kırıktır. Sağ bacak ise dizden kırık, ayak yukarıdadır. İkinci 2/8'lik zamanda ise; yukarıdaki sağ ayak basma yaparken pençede kalır. Kalan son 3/8'lik zamanda ise, sol ayak yine pençeden tabana doğru basarken sağ bacak dizden yukarı dik açı olacak şekilde çekilir.

4. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

1. 7/8'liğin 4/8'liğinde kollar yukarıdan inerek omuz hizasında, düz olarak öne uzatılır.(Bkz. Şekil 4.4.14) Uzatılırken yukarıdan aşağıya doğru kollar sallanır. 3/8'likte ise sallama devam eder.

2. 7/8'likte ise, 4/8'lik zaman dilimi kadar kollar dirseklerden kırık olarak yukarıya doğru ve geriye sallanır.(Bkz. Şekil 4.4.15) Yine 3/8'lik zaman diliminde kollarda geriye hareket vardır.

Şekil 4.4.14 Bakoz Horonu

Şekil 4.4.15 Bakoz Horonu

5. Hareket Cümlesi

Oyunun son hareket cümlesidir.

1 tane 7/8'likten oluşur. Hareket sola, sola ileri ve geri olmak üzere 3 şekilde uygulanır. Yaylanmalar çift ayak üzerine düşülerek yapılır. Ayaklar birbirinden açık tutulur. Sola yürüme sırasında ayak çekme yapılır.

5. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

a)Çift düşme : 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sola çift düşme yapılır. Dizler kırıktır ve yaylanma yapılır. Kalan 3/8'lik zamanda yine çift düşme ve yaylanma vardır. (Bkz. Şekil 4.4.16)

b) Sola gitme : Hareket sola yapılırken ve ilerlenirken 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak, dizden yukarı doğru çekilir. Bu ayak çekme, bacak dik açığa gelebilecek kadar yapılır. Kalan 3/8'lik zamanda tekrar çift düşme yapılır. (Bkz. Şekil 4.4.17)

c) Geri gelme : Geri gelme yapılırken, 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda dizlerden geriye çekme yapılır. Bu geri çekmelerde ayaklar yerden kalkmadan ve dizlerin aracılığıyla yere sürtülür. 3/8'likte tekrar geriye çekme yapılır. Yapılan geri çekme hareketinde dizler tam olarak düzelmez.

5. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar, ellerden horon tutuşlu olarak aşağıda bırakılır. Vücudun yönü sol tarafta olduğundan sol kol dönülen tarafta, sağ kol ise arkada ve aşağıdadır. Vücuttan açıktır. (Bkz. Şekil 4.4.18)

Şekil 4.4.16 Bako Horonu

Şekil 4.4.17 Bako Horonu

Şekil 4.4.18 Bako Horonu

4.5. Ortaköy Horonu

Kadınların oynadığı bir horondur.

a)Usul : 7 zamanlıdır. Ritmik Değer:7/8 (2+2+3)

b)Hareket biçimi: Dizden ayak çekme, dizden ayak atma

c)Oyun formu: Daire, yarım ay

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler: Dizler, kollar.

1. Hareket Cümlesi

Hazırlık hareket cümlesidir. 7/8’liktir. Dizlerde yaylanma yapılır. Bu yaylanma yapılırken vücut hafifçe belden öne doğru eğilir. Sağ ayak sol ayaktan öndedir. Sol ayak sabit iken sağ ayak hareketlidir.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamanda dizlerde yaylanma vardır. Yaylanma yapılırken aynı zamanda sağ ayak burnu yukarı-aşağı hareket eder. Kalan 3/8’lik zamanda da aynı hareket tekrar edilir.

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar vücudun yanında, aşağıdadır. Ellerden tutuşludur.

2. Hareket Cümlesi:

Başlangıç hareket cümlesidir. 2 tane 7/8’likten meydana gelmektedir. Sağa doğru hareket edilir.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamanda sağ ayak sağa doğru adım atarken sol ayak hafifçe çekilir. 3/8’lik zamanda ise sol ayak, sağ ayağın yanına basılır. (Bkz. Şekil 4.5.1)

İkinci 7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamanda tekrar sağ ayak sağa adım atar. Kalan 3/8’lik zamanda ise sol ayak dizden yukarı, dik açı oluşturacak şekilde çekilir. (Bkz. Şekil 4.5.2)

Şekil 4.5.1 Ortaköy Horonu

Şekil 4.5.2 Ortaköy Horonu

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 7/8’liğin tamamında ve ikinci 7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamana kadar kollarda hareket yoktur. Vücudun yanındadır. İkinci 7/8’liğin 3/8’liğini kapsayan zamanda ise kollar, ayak çekme ile birlikte horon tutuşlu olarak yukarı kalkar. (Bkz. Şekil 4.5.2)

3. Hareket Cümlesi

2 tane 7/8’likten meydana gelmektedir. Vücudun belden yukarısı dik olarak dururken; belden aşağısı kalçadan itibaren hareketteki ayak çekişe göre sağa ve sola dönmektedir. Yani kalçadan itibaren ayak çekişler sağa-sola dönüşlü yapılır.

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8’liğin 4/8’liğini kapsayan zamanda çift düşme yapılır. Hareket sola doğrudur. 3/8’lik zamanda ise sağ ayak, dizden yukarı çekilir. Çekme yapılırken bacak 90°’lik bir açıya yakın şekilde çekilmelidir. (Bkz. Şekil 4.5.3)

Şekil 4.5.3 Ortaköy Horonu

2. $7/8$ 'likte de yukarıdaki hareketin simetriği yapılmaktadır. Yani $4/8$ 'lik zamanı kapsayan çift düşme sağa doğru yapılır ve $3/8$ 'lik zamanda sol ayak, dizden yukarı doğru çekilir.(Bkz. Şekil 4.5.2)

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar yukarıda horon tutuşlu olarak tutulmaktadır. 2 tane $7/8$ 'likte de kolların pozisyonu değişmemektedir. (Bkz. Şekil 4.5.4)

4. Hareket Cümlesi

Geçiş hareket cümlesidir. 2 tane $7/8$ 'likten meydana gelmiştir.

4. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci $7/8$ 'liğin $4/8$ 'liğini kapsayan zamanda sol ayakta sekme yapılmaktadır. Sekme yapılırken sağ ayak düz bir şekilde öne uzatılır. (Bkz. Şekil 4.5.5) Yerden yukarıdadır. Kalan $3/8$ 'lik zaman diliminde ise tekrar sol ayakta sekme vardır. ($4/8$ 'likteki hareketin tekrarı yapılır. Sadece zamanları farklıdır.) Yine sağ ayak öndedir.

Şekil 4.5.4 Ortaköy Horonu

İkinci 7/8'lik, birinci 7/8'liğin ayak hareketleri ile aynıdır. Burada farklı olan yer kollarıdır. 3/8'lik zamanı kapsayan sekme hareketinde kollar dirseklerden geri çekilir.

4. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 7/8'likte kollar omuz hizasında öne uzatılır. Kırıklık yoktur.

İkinci 7/8'likte ise kolları iki hareket vardır. Bu hareket; dirseklerden geriye doğru çekmedir. 4/8'liği kapsayan zamanda bir geri çekme, 3/8'liği kapsayan zamanda bir geri çekme yapılır.

5. Hareket Cümlesi

4 tane 7/8'likten meydana gelmektedir. Hareket sağa ve sola doğru uygulanır. Birinci ve İkinci 7/8'likler sağa, üçüncü ve dördüncü 7/8'likler sola doğrudur.

5. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayakta basma yapılır. Sol ayak olduğu yerden yukarı kalkar.(Bkz. Şekil 4.5.6) Sol ayak, basma yapmaya hazırlık şeklinde hareket eder.(Bkz. Şekil 4.5.7) 3/8'likte ise sol ayak, sağ ayağın arkasına basma yapar. Sağ ayak yukarı çekilir.

Şekil 4.5.5 Ortaköy Horonu

Şekil 4.5.6 Ortaköy Horonu

Şekil 4.5.7 Ortaköy Horonu

İkinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda tekrar sağ ayak basma yapar. Sol ayak ise aynı zaman diliminde hareketi 2 tane 2/8'lik olarak yapar. İlk 2/8'lik zamanda ayak düz olarak öne atılır.(Bkz. Şekil 4.5.8) Kalan 2/8'lik zamanda ise dizden yukarı çekilir.(Bkz. Şekil 4.5.9) 3/8'lik zamanda ise sol ayak, tekrar dizden aşağısı öne bırakılarak itilir.

Üçüncü 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak basma yapılır. Sağ ayak olduğu yerden yukarı kalkar.(Bkz. Şekil 4.5.10) 3/8'likte sağ ayak, sol ayağın arkasına basar.(Bkz. Şekil 4.5.11) Sol ayak yukarı çekilir.

Dördüncü 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak basma yapar. Sağ ayak ise aynı zaman diliminde hareketi 2 tane 2/8'lik olarak yapar. İlk 2/8'lik zamanda ayak düz olarak öne atılır.(Bkz. Şekil 4.5.12) Kalan 2/8'lik zamanda dizden yukarı çekilir.(Bkz. Şekil 4.5.13) 3/8'lik zamanda ise sağ ayak, tekrar dizden aşağısı öne bırakılarak itilir.

5. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar, figüre başlandığında aşağı, vücudun yanına inmektedir. Fakat istenirse kollar yukarıda da (yüksek horon) oynanabilir.

6. Hareket Cümlesi

Geçiş hareket cümlesidir. 2 tane 7/8'likten meydana gelmiştir.

6. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayakta sekme yapılmaktadır. Sekme yapılırken sol ayak düz bir şekilde öne uzatılır. Yerden biraz yukarıdadır. Kalan 3/8'lik zaman diliminde ise tekrar sağ ayakta sekme vardır. (4/8'likteki hareketin tekrarıdır. Sadece zamanları farklıdır.) Yine sol ayak öndedir.

İkinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda ise bu kez sol ayakta sekme yapılır. Sekme yapılırken sağ ayak düz bir şekilde öne uzatılır. 3/8'lik zamanda ise sekme hareketi tekrarlanır. (Birinci 7/8'lik hareketin simetriğidir.)

Şekil 4.5.8 Ortaköy Horonu

Şekil 4.5.9 Ortaköy Horonu

Şekil 4.5.10 Ortaköy Horonu

Şekil 4.5.11 Ortaköy Hornu

Şekil 4.5.12 Ortaköy Horonu

Şekil 4.5.13 Ortaköy Horonu

6. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 7/8'lik zamanda kollar omuz hizasında öne uzatılır. Kırıklık yoktur. İkinci 7/8'lik zamanda ise kollarda iki hareket vardır. Bu hareket; dirseklerden geriye doğru çekmedir. 4/8'lik zamanda bir geri çekme, 3/8'lik zamanda bir geri çekme yapılır.

7. Hareket Cümlesi

3 tane 7/8'likten meydana gelmektedir.

7. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak basma yapılır. Sol ayak olduğu yerden yukarı kalkar.(Bkz. Şekil 4.5.6) Sol ayak, basma yapmaya hazırlık şeklinde hareket eder. 3/8'likte ise sol ayak, sağ ayağın arkasına basma yapar. (Bkz. Şekil 4.5.7) Sağ ayak yukarı çekilir.

İkinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda tekrar sağ ayak basma yapar. Sol ayak ise aynı zaman diliminde hareketi 2 tane 2/8'lik olarak yapar. İlk 2/8'lik zamanda sol ayak düz olarak öne atılır. (Bkz. Şekil 4.5.8) Kalan 2/8'lik zamanda

dizden yukarı çekilir. (Bkz. Şekil 4.5.9) 3/8'lik zamanda ise sol ayak, tekrar dizden aşağısı öne bırakılarak itilir.

Üçüncü 7/8'liğinde ise sağ ayakta itme-çekme hareketi vardır. 4/8'lik zamanın 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak öne itilir.(Bkz. Şekil 4.5.12) 2/8'lik zamanda sol ayağın dizine doğru çekilir.(Bkz. Şekil 4.5.13) 3/8'lik zamanda ise sağ ayak, tekrar dizden aşağısı öne bırakılarak itilir.

7. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar istenirse yukarıda tutulur. İstenirse aşağıda, vücudun yanında oyuna devam edilir. Bu tamamen horonun durumuna ve horon kurucuya göre değişir.

4.6. İki Ayak (Çift Ayak) Horonu

Erkeklerin oynadığı bir horondur.

a)Usul : 7 zamanlıdır. Ritmik Değer:7/8 (2+2+3)

b)Hareket biçimi: Dizden ayak çekme, dizden ayak atma, diz kırma

c)Oyun formu: Yarım daire (yarım ay) formu

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler: Dizler, kollar, omuzlar

1. Hareket Cümlesi

“Hazırlık hareket cümlesi” ve “başlama hareket cümlesi” olmak üzere iki farklı hareket cümlesi de, 1. hareket cümlesinin içinde ele alınacaktır. Birlikte alınmasının nedeni; başlangıç ve hazırlığın aynı ölçü içerisinde olmasıdır. 7/8'liktir. Burada hem dizde yaylanma, hem de ayakta hareket vardır. Sağ ayak sol ayaktan bir adım kadar öndedir.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak burnu yukarıdan aşağı hareket eder. 3/8'lik zamanda da bu harekete devam edilir. Sol ayak arkada sabittir. Sol ayaktaki hareket sadece dizdedir. Yaylanma yapılır. Aynı yaylanma sağ dizde de vardır.

Hazırlık hareket cümlesinden sonra, başlangıç hareket cümlesine geçilir. Başlangıç hareket cümlesi, hazırlık hareket cümlesinin son 3/8'lik zamanını kapsar. Yani 7/8'liğin birinci sekizliğini kapsayan zamanda komut gelir. 7/8'lik bir ölçü

hareket uygulanır. Sonraki 7/8liğin 3/8'liğini kapsayan zamana kadar aynı hareket devam eder. 3/8'lik zamanda ise sağ ayak dizden yukarı doğru çekilir. Böylece başlama hareket cümlesine geçilir.

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar vücudun yanında, aşağıdadır.

2. Hareket Cümlesi

3 tane 7/8'likten meydana gelmiştir.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda, sol ayak arkada sabitken, sağ ayak önde basma yapar. Vücut ağırlığı sol ayaktadır. Basma yapılırken iki dizde kırıktır.(Bkz. Şekil 4.6.1) Sağ ayak basma yaparken, omuzlarda 4/8'lik zaman kadar öne ve geriye sallama yapılır. Kalan 3/8'lik zamanda ise sağ ayakta dizden öne doğru itme hareketi yapılır.(Bkz. Şekil 4.6.2)

Şekil 4.6.1 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.2 İki Ayak Horonu

İkinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda bu kez sağ ayak arkada, sol ayak önde kalacak şekilde çift ayak basma yapılır. 3/8'lik zamanda ise sol bacak dizden 90°'lik bir açıya yakın şekilde yukarı çekilir ve ayak olduğu yerden aşağı doğru bırakılır. (Bkz. Şekil 4.6.3)

Üçüncü 7/8'likte ise, yine 4/8'lik zamanı kapsayan zamanda iki ayak birbirine paralel olacak şekilde çift ayak basma yapılır. Dizler kırık değildir. 3/8'lik zamanda ise sağ bacak dizden 90°'lik bir açıya yakın şekilde yukarı çekilir. (Bkz. Şekil 4.6.4) Ayak olduğu yerden aşağı doğru bırakılır. (Bkz. Şekil 4.6.5)

Şekil 4.6.3 İki Ayak Horonu

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar aşağıda, vücudun yanında olarak hareket cümlesinde kullanılır. Horonun devamında, kollar dirseklerden kırık ve ellerden horon tutuşlu bir şekilde yukarı-aşağı sallama yapılır. Her üç 7/8'lik zamanda da aynı şekilde sallanır. 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda iki sallama vardır. 4/8'lik zamanın birinci 2/8'lik zamanında aşağı-yukarı bir sallama, ikinci 2/8'lik zamanında bir sallama

yapılır.(Bkz. Şekil 4.6.6) Kalan 3/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda aşağı (Bkz. Şekil 4.6.7), 8’lik birim zamanda da yukarı çekme yapılır.(Bkz. Şekil 4.6.8) Kollar aşağıdayken omuz hareketleri vardır. omuzlar, 2. hareket cümlesinin 1. 7/8’liğini kapsayan zamanda anlatılmıştır.

Şekil 4.6.4 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.5 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.6 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.7 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.8 İki Ayak Horonu

3. Hareket Cümlesi

2 tane 7/8'likten meydana gelmiştir. Aynı hareket cümlesi, sağa ve sola doğru dönülerek yapılır. Dönüş yönleri arasındaki geçiş, ani ve serttir. Basmalarda dizler kırıktır. Sağ ayak, sol ayaktan bir adım boyu açık olacak şekilde birbirine paralel olarak basılır.

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sağa dönülerek basma yapılır. Sol ayak sabit ve dizden kırıktır. Sağ ayak; sol ayağın önünde ve bir adım boyu açık olacak şekilde, dizden kırılarak sertçe yere basar.(Bkz. Şekil 4.6.9) 3/8'lik zamanda ise sağ ayak dizden öne doğru itme hareketi yapar. (Bkz. Şekil 4.6.10)

İkinci 7/8'liğin 4/8'liğini kapsayan zamanda sola dönülerek basma yapılır. Sol ayak sabit ve dizden kırıktır. Sağ ayak; sol ayağın önünde ve bir adım boyu açık olacak şekilde, dizden kırılarak sertçe yere basar.(Bkz. Şekil 4.6.11) 3/8'lik zamanda ise tüm vücut sert bir şekilde sola döner. Sağ ayak; dönülecek tarafa doğru, düz olarak, basma yapmaya hazır bir şekilde uzatılır. (Bkz. Şekil 4.6.12) Aynı hareket cümlesi, yine 2 tane 7/8'lik olarak sol tarafa doğru tekrarlanır.

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar aşağıda, horon tutuşlu olarak tutulur.(Bkz. Şekil 4.6.13) Sağa ve sola dönüşlerde eller bırakılmaz.

Şekil 4.6.9 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.10 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.11 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.12 İki Ayak Horonu

Şekil 4.6.13 İki Ayak Horonu

4.7 Papilat Horonu

Karma olarak oynanan bir horondur.

a)Usul : 10 zamanlıdır. Ritmik Değer:10/8 (2+3+2+3)

b)Hareket biçimi: Basma, sağa-sola yürüme, diz kırma, diz çekme

c)Oyun formu: Daire

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler: Kollar, dizler

1. Hareket Cümlesi

Hazırlık ve başlama hareket cümleleri bir aradadır. Sağ ayak, sol ayağın bir adım boyu kadar ilerisinde ve açıktadır. Ayaklar birbirlerine paraleldir. Hareket cümlesi 10/8’lidir.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Hazırlık ve başlangıç hareket cümlelerini kapsar. Hareket, vücut ağırlığının sağ ayak üzerine transferi ile başlar. 10/8’lik ölçünün ilk 5/8’liğinin 2/8’liğini kapsayan zamanda vücut ağırlığı sağ ayaktadır. 3/8’lik zamanda ise ağırlık sol ayağa transfer edilir. Toplam 5/8’lik zaman dilimini kapsayan bu hareket tekrar edilir.

Burada başlangıç hareket cümlesine geçiş önemlidir. Hareketi, 2 tane 5/8’lik olarak ayrı düşünmek gerekir. 1. 5/8’likte, hazırlık hareket cümlesinin ilk 5/8’lik zamanı tekrarlanır. 2. 5/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda ise sağa doğru sağ

ayakla basma yapılır. (Bkz. Şekil 4.7.1) 3/8'lik zamanda da sol ayak dizden yukarı çekilir. (Bkz. Şekil 4.7.2)

Şekil 4.7.1 Papilat Horonu

Şekil 4.7.2 Papilat Horonu

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar, başlangıç hareket cümlesinin 2. 5/8'liğinin 2/8'liğini kapsayan zamanda, horon tutuşlu olarak yukarı kaldırılır. (Bkz. Şekil 4.7.3)

2. Hareket Cümlesi

Hareket sağa doğru gidilerek yapılır. 10/8'liktir.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zaman içerisinde, sağ ayak sağa doğru basma yapar. Sağa basma yapmadan önce ayak dizden yukarı çekilir. (Bkz. Şekil 4.7.4) 3/8'lik zamanda, sol ayak sağ ayağın yanına getirilerek basılır. Vücut ağırlığı hala sağ ayaktadır. (Bkz. Şekil 4.7.5)

Şekil 4.7.3 Papilat Horonu

İkinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda ise $(1/8+1/8)$, birinci sekizlik zamanda sol ayak basma, ikinci sekizlik zamanda sağ ayak basma yapılır. 3/8'lik zamanın 1. sekizliğinde sol ayak basma yapılır ve kalan 2/8'lik zamanda ise durulur. Hareket yoktur.

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar tüm 2. hareket cümlesi süresince horon tutuşlu olarak yukarıdadır. (Bkz. Şekil 4.7.3)

3. Hareket Cümlesi:

Geçiş Hareket cümlesidir. Öne ve arkaya doğru yapılır. 10/8'lidir.

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

10/8'lik hareket cümlesinin ilk 5/8'liğinin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak öne basılır. 3/8'lik zamanda sol ayak, sağ ayağın yanına getirilir. Dizler hafifçe kırıktır. (Bkz. Şekil 4.7.6)

İkinci 2/8'lik zamanda sol ayak, dizden çekilerek bir adım kadar arkaya basılır. 3/8'lik zamanda sağ ayak atma yapılır. (Bkz. Şekil 4.7.7)

Şekil 4.7.4 Papilat Horonu

Şekil 4.7.5 Papilat Horonu

Şekil 4.7.6 Papilat Horonu

Şekil 4.7.7 Papilat Horonu

Şekil 4.7.8 Papilat Horonu

Şekil 4.7.9 Papilat Horonu

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar birinci 5/8'likte; sağ ayak öne basarken, yukarıdan öne doğru, yere paralel olacak şekilde indirilir. (Bkz. Şekil 4.7.8) Dirseklerden hafifçe kırık olarak öne doğru 2 kere sallama yapılır. Birinci sallama 2/8'lik zamanda, ikinci sallama 3/8'lik zamanı kapsamaktadır. Bu sallamalar yukarın aşağıya doğrudur. İkinci 5/8'lik zamanda ise kollar tekrar yukarıya çıkar. Önden geriye doğru sallanır. Yine dirseklerden kırıktır. 2/8'lik zamanda bir geri itme, 3/8'lik zamanda bir geri itme vardır. (Bkz. Şekil 4.7.9)

4. Hareket Cümlesi

Sağa doğru hareket edilir. 10/8'liktir. Diz kırma vardır.

4. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Bu hareket cümlesinin, birinci 5/8'liğinin 2/8'liğinde, ayak dizden çekildikten sonra, sağ ayakla sağ tarafa doğru bir basma yapılır. 3/8'likte ise, sol ayak sağ ayağın yanına getirilerek basılır.(Bkz. Şekil 4.7.10)

İkinci 5/8'lik zamanda ise ayaklarda herhangi bir hareket yoktur. 5/8'lik zaman dilimi kadar, basılan şekilde beklenir. Oynayan kişinin tercihinine göre, vücudun üst bölümlerinde (omuz veya bel) istenirse hareket serbestliği vardır.

Şekil 4.7.10 Papilat Horonu

Şekil 4.7.11 Papilat Horonu

4. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

10/8'lik zamanın tamamında kollar aşağıda, vücudun yanındadır. Hareket yoktur.

5. Hareket Cümlesi

2 tane 10/8'likten meydana gelmiştir. Hareket sola doğru başlar. Hareket cümlesi içerisinde hem sağa hem de sola hareket vardır.

5. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 10/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sol ayakla sola basma yapılır. (Bkz. Şekil 4.7.11) 3/8'liğini kapsayan zamanda ise sağ ayak sol ayağın yanına basar. (Bkz. Şekil 4.7.13) Tekrar 2/8'lik zamanda sol ayakla sola basma yapılır. Bu basma, ayak dizden çekilerek yapılır. Kalan 3/8'lik zamanda ise sağ ayak ileriye doğru öne çıkarılır. Ayak yere değmez.

Şekil 4.7.12 Papilat Horonu

Şekil 4.7.13 Papilat Horonu

İkinci 10/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayakla sağa doğru basılır. İki dizde kırıktır.(Bkz. Şekil 4.7.14) Ayaklar açıktır. 3/8'lik zamanda sol ayak sağ ayağın yanına getirilir.(Bkz. Şekil 4.7.15) Bu kez dizler kırık değildir. Düzdür. İkinci 2/8'likte tekrar sağ ayakla sağa basma yapılır. Dizlerde kırma yoktur. 3/8'likte ise sol ayak basma yapılırken sol ayağın burnu, hafifçe sola dönüktür. (Bkz. Şekil 4.7.16)

5. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 10/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda kollar bel hizasında, horon tutuşlu olarak sola doğru uzatılır.(Bkz. Şekil 4.7.17) 3/8'lik zamanda da aynı pozisyonda sağa uzatılır. İkinci 2/8'lik zamanda kollar hem aşağıya indirilir hem de arkaya uzatılır. 3/8'lik zamanda kollar; arkadan öne ve ileri doğru, dairesel bir hareketle çevrilir. 5/8'lik zamanı kapsayan bu kol hareketinde akıcılık vardır.

Şekil 4.7.14 Papilat Horonu

Şekil 4.7.15 Papilat Horonu

6. Hareket Cümlesi

“Fora” denilen bölümdür.

6. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

10/8’liğin birinci 5/8’liğinin 2/8’liğini kapsayan zamanda sağ ayakla sağa doğru basılır. 3/8’lik zamanda sol ayak sağ ayağın yanına getirilir. Ayak burnu solu gösterir. Yani hafifçe sola doğru basılır. İkinci 5/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda sol ayakla sola doğru basma yapılır. 3/8’lik zamanda ise sağ ayak sol ayağın yanına basılır. Bu kez sağ ayağın ucu sağı gösterir.

Şekil 4.7.16 Papilat Horonu

Şekil 4.7.17 Papilat Horonu

4.8. Çinçiva Horonu

Kadınların oynadığı bir horondur.

a)Usul : 4 zamanlı ve 6 zamanlıdır. Ritmik Değer: 4/4 (2+2), 6/4 (4+2)

b)Hareket biçimi: Basma, diz çekme, sağa-sola kayma

c)Oyun formu: Yarım ay, daire

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler: Kollar, dizler

1. Hareket Cümlesi

Hareket cümlesi 4 zamanlıdır. Hareket; hem sağ ayakta, hem sol ayakta simetrik olarak yapılmaktadır. Vücut diktir.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci dörtlük zamanın 1. sekizliğini kapsayan bölümünde sağ ayak basma yapar. Basma, ayak burnundan topuğa doğrudur. Sol ayak yaklaşık 45°'lik bir açıya yakın şekilde dizden yukarı doğru çekilir.(Bkz. Şekil 4.8.1)

Şekil 4.8.1 Çinçiva Horonu

Şekil 4.8.2 Çinçiva Horonu

2. sekizliğinde ise sol ayak basma yapar. Bu basma pençededir. Sağ ayak yerden hafifçe kaldırılır. (Bkz. Şekil 4.8.2)

İkinci dörtlük zamanda sağ ayak taban olarak basma yapar. Sol ayak dizden yukarı 45° çekilir.

Üçüncü dörtlüğün 1. sekizlik zamanı kapsayan bölümünde ise, sol ayak basma yapar. Basma (sağ ayakta olduğu gibi), ayak ucundan topuğa doğrudur. Sağ ayak yaklaşık 45°'lik bir açığa yakın şekilde dizden yukarı doğru çekilir. (Bkz. Şekil 4.8.3) 2. sekizliğinde ise sağ ayak basma yapar. Bu basma pençededir. Sol ayak yerden hafifçe kaldırılır.(Bkz. Şekil 4.8.4)

Dördüncü dörtlükte ise sol ayak taban olarak basma yapar. Sağ ayak dizden yukarıya çekilir.(Bkz. Şekil 4.8.3)

Şekil 4.8.3 Çinçiva Horonu

Şekil 4.8.4 Çinçiva Horonu

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Kollar dirseklerden kırık olarak, yere paralel bir şekilde sallanır. Eller horon tutuşludur. Birinci dörtlüğün ilk sekizliğini kapsayan zamanda yukarıdan aşağıya, ikinci sekizliğini kapsayan zamanda aşağıdan yukarıya sallanır. Kalan 3 dörtlükte de aynı hareket tekrar edilir.

2. Hareket Cümlesi:

Hareket cümlesi 6 zamanlıdır. Sağa doğru gidilerek uygulanır.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

6 zamanlı hareket cümlesinin ilk dörtlüğünü kapsayan zamanda sağ ayakla sağa doğru basma yapılır. Basma yapılırken sol ayak pençe olarak olduğu yere basar. Dizden hafifçe kırıktır.

İkinci dörtlükte ise, sol ayak sağ ayağın önünden geçer ve ayak burnundan tabana doğru bir basma yapar. Vücutta yaklaşık 45°'lik bir sağa doğru dönme vardır. (Bkz. Şekil 4.8.5)

Üçüncü dörtlüğün ilk sekizliğinde sağ ayak basma yapar. Basma, ayak burnundan topuğa doğrudur. Sol ayak yaklaşık 45°'lik bir açıya yakın şekilde dizden yukarı doğru çekilir.(Bkz. Şekil 4.8.6) İkinci sekizlikte ise sol ayak basma yapar. Bu basma pençededir. Sağ ayak yerden hafifçe kaldırılır.

Şekil 4.8.5 Çinçiva Horonu

Şekil 4.8.6 Çinçiva Horonu

Dördüncü dörtlük zamanda sağ ayak taban olarak basma yapar. Sol ayak dizden yukarı yaklaşık 45° çekilir. Hareket sola doğru dönülerek yapılır. (Bkz. Şekil 4.8.6)

Beşinci dörtlüğün ilk sekizliğini kapsayan zamanda sol ayak basma yapar. Basma (sağ ayakta olduğu gibi), ayak ucundan topuğa doğrudur. Sağ ayak yaklaşık 45°'lik bir açıya yakın şekilde dizden yukarı doğru çekilir. İkinci sekizlikte ise sağ ayak basma yapar. Bu basma pençededir. Sağ ayak yerden hafifçe kaldırılır.

Altıncı dörtlük zamanda ise, sol ayak taban olarak basma yapar. Sağ ayak dizden yukarıya çekilir.

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılımı:

Birinci dörtlük zamanda kollar bel hizasında sağa, ikinci dörtlükte yine bel hizasında sola doğru uzatılır. Üçüncü dörtlüğün ilk sekizlik zamanında aşağı, ikinci sekizlik zamanında yukarı sallama yapılır. Dördüncü dörtlük zamanda yine kollar sağdadır ve üçüncü dörtlükteki sallamanın aynısı yapılır. Beşinci dörtlükte bu kez kollar bel hizasında sola uzatılır. Aynı sallamalar beşinci ve altıncı dörtlüklerde de yapılır.

3. Hareket Cümlesi

Geçiş dediğimiz hareket cümlesidir. 4/4'lüktür. Ayak hareketleri, 1. hareket cümlesi ile aynıdır. Farklı olan yer kollarıdır.

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci dörtlüğün ilk sekizliğini kapsayan zamanda sağ ayak; burundan tabana doğru basar. Sol ayak ikinci sekizlikte sağ ayağın yanına basar.

İkinci dörtlük zamanda ise sağ ayak basma yapar.

Üçüncü dörtlüğün ilk sekizliğini kapsayan zamanda sol ayak basma yapar. Basma (sağ ayakta olduğu gibi), ayak burnundan topuğa doğrudur. Sağ ayak ikinci sekizlik zamanda basma yapar. Bu basma pençededir. Sağ ayak yerden hafifçe kaldırılır.

Dördüncü dörtlükte ise sol ayak taban olarak basma yapar. Sağ ayak dizden yukarıya çekilir.

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılımı:

Kollar, birinci dörtlük zamanda omuz hizasında öne uzatılır. Kırıklık yoktur. Yukarıdan aşağıya sekizlik birim zamanda, aşağıdan yukarıya da sekizlik birim zamanı kapsayan sallama yapılır. İkinci dörtlük zamanda da aynı sallama yapılır.

Üçüncü ve dördüncü dörtlük zamanda da dirseklerden geriye doğru çekme yapılır. Üçüncü dörtlük zamanda bir geri çekme, dördüncü dörtlük zamanda bir geri çekme yapılır.

4. Hareket Cümlesi

2 tane 4 zamanlı hareket cümlesinden meydana gelmiştir. Hareket sağa ve sola doğru yapılmaktadır.

4. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 4 zamanlı hareket cümlesi, 2. Hareket Cümlesinin ilk 4/4'lük ölçüsünün ritmik açılımı ile aynıdır.

İkinci 4 zamanın ilk dörtlük zamanında, sol ayak sol tarafa doğru bir basma yapar. Diğer basmalardan farklı olarak topuktan tabana doğrudur. İkinci dörtlükte, sağ ayak sol ayağın arkasından gelerek basma yapar.(Bkz. Şekil 4.8.7) Bu basma pençeden tabana doğrudur.

Üçüncü dörtlüğün ilk sekizliğinde sol ayak basma yapar. Basma (sağ ayakta olduğu gibi), ayak ucundan topuğa doğrudur. Sağ ayak yaklaşık 45°'lik bir açığa yakın şekilde dizden yukarı doğru çekilir. İkinci sekizlikte ise sağ ayak basma yapar. Bu basma pençededir. Sağ ayak yerden hafifçe kaldırılır.

Dördüncü dörtlükte ise, sol ayak taban olarak basma yapar. Sağ ayak dizden yukarıya çekilir.

Şekil 4.8.7 Çinçiva Horonu

4. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci dörtlükte kollar bel hizasında sağa, ikinci dörtlükte yine bel hizasında sola doğru uzatılır. Üçüncü dörtlüğün ilk sekizliğinde aşağı, ikinci sekizliğinde yukarı sallama yapılır. Dördüncü dörtlükte yine kollar sağdadır ve üçüncü dörtlükteki sallamanın aynısı yapılır.

İkinci dörtlük, birinci dörtlüğün simetriğidir.

4.9 Çarışka Horonu

Karma olarak oynanan bir horondur. Hareketler, diğer horonlara göre farklılıklar gösterir.

a)Usul : 5 zamanlıdır. Ritmik Değer:5/8 (2+3)

b)Hareket biçimi: Basma, diz çekme, belden öne eğilme

c)Oyun formu: Daire

d)Vücutta kullanılan aktif bölümler: Bel bölgesi, kollar, dizler,

1. Hareket Cümlesi

Başlangıç hareket cümlesidir. 2 tane 5/8'likten oluşmuştur. Hareket sağa doğru yürüyerek yapılır. Vücut diktir.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayak sağa doğru basar. Ayaklar birbirine paraleldir. 3/8'lik zamanda ise sol ayak dizden yukarıya çekilir. Yaklaşık 90°'lik bir diz çekmedir.(Bkz. Şekil 4.9.1)

İkinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak basma yapar. 3/8'likte sağ ayak dizden yukarıya doğru çekilir. Yine 90°'lik bir diz çekmedir. (Bkz. Şekil 4.9.2)

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 5/8'liğin 2/8'lik zamanında kollar aşağıdadır. 3/8'lik zamanda, ellerden horon tutuşlu olarak yukarıya kaldırılır. Kollar diktir.(Bkz. Şekil 4.9.1)

İkinci 5/8'liğin tamamında kollar yukarıda kalır.

2. Hareket Cümlesi

3 tane 5/8'likten meydana gelmiştir. Hareket sağa doğrudur.

Şekil 4.9.1 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.2 Çarışka Horonu

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayakla sağa doğru basma yapılır.(Bkz. Şekil 4.9.3) 3/8'lik zamanda sol ayak, sağ ayağın yanına getirilerek basma yapar.(Bkz. Şekil 4.9.4)

İkinci ve üçüncü 5/8'lik zamanların ritmik açılımı, birinci hareket cümlesinin ritmik açılımı ile aynıdır.

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Hareketin tamamını oluşturan 3 tane 5/8'likte de kollar horon tutuşlu olarak yukarıdadır.

3. Hareket Cümlesi

Geçiş hareket cümlesidir. 2 tane 5/8'likten meydana gelmiştir.

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanın ilk sekizlik birim zamanında sağ ayakla öne basma yapılır.(Bkz. Şekil 4.9.5) Sol ayak, basmaya hazırlık yapacak şekilde olduğu yerden yukarı kaldırılmıştır. İkinci sekizlikte sol ayak olduğu yere basma yapar. Sağ ayak yukarıdadır. 3/8'likte sağ ayak tekrar öne basma yapar. Sol ayak dizden kırılarak arkada yukarı çekilmiştir. (Bkz. Şekil 4.9.6)

Şekil 4.9.3 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.4 Çarışka Horonu

İkinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sol ayak basma yapar. 3/8'lik zamanda ise sağ ayak olduğu yerden yukarı kaldırılır ve öne doğru itilerek uzatılır. (Bkz. Şekil 4.9.7)

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda kollar, yukarıdan düz olarak öne uzatılır.(Bkz. Şekil 4.9.8) 2/8'liğin ilk sekizlik zamanında yukarıdan aşağı, ikinci sekizlik zamanında ise, aşağıdan yukarı doğru bir sallama yapılır. 3/8'lik zamanda da yukarıdan aşağıya doğru tek bir sallama vardır.

Şekil 4.9.5 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.6 Çarışka Horonu

İkinci 5/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda, kollar tekrar yukarıya çıkarılır ve geriye doğru itilir.(Bkz. Şekil 4.9.9) 3/8’lik zamana kadar geçen sürede aynı hareket tekrarlanır.

4. Hareket Cümlesi

4 tane 5/8’likten meydana gelmiştir. Hareket, sağa ve sola olmak üzere iki yöne de yapılır.

4. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda sağa ayakla sağa doğru basma yapılır.(Bkz. Şekil 4.9.10) Ayaklar açık ve birbirlerine paraleldir. 3/8’lik zamanda sol ayak, sağ ayağın yanına getirilerek basılır. Ayaklar bitişiktir.(Bkz. Şekil 4.9.11)

Şekil 4.9.7 Çarışka Horonu

4.9.8 Çarışka Horonu

Şekil

Şekil 4.9.9 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.10 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.11 Çarışka Horonu

İkinci 5/8'lik hareket cümlesi, birinci 5/8'lik hareket cümlesinin aynısıdır.

Üçüncü 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda, sol ayakla sola doğru basma yapılır (Bkz. Şekil 4.9.12) Ayaklar açık ve birbirlerine paraleldir. 3/8'lik zamanda sağ ayak sol ayağın yanına getirilerek basılır. Ayaklar bitişiktir.

Dördüncü 5/8'lik hareket cümlesi, üçüncü 5/8'lik hareket cümlesinin aynısıdır.

4. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda, kollar yukarıda kalacak şekilde sağa doğru uzatılır.(Bkz. Şekil 4.9.13) Ellerden horon tutuşludur. 3/8'lik zamanda, yine aynı formda sola doğru uzatılır. (Bkz. Şekil 4.9.14)

İkinci 5/8'lik zamanda kollar sağ tarafta kalır. 2/8'lik zamanda sağa doğru bir sallama, 3/8'likte tekrar sağa doğru bir sallama yapılır.

Üçüncü 5/8'lik zamanda kollar yine yukarıdan sola doğru uzatılır. (Bkz. Şekil 4.9.14) 3/8'lik zamanda aynı formda sağa uzatılır. (Bkz. Şekil 4.9.13)

Dördüncü 5/8'lik zamanda kollar sol tarafta kalır. 2/8'likte sola doğru bir sallama, 3/8'likte tekrar sola doğru bir sallama yapılır.

Şekil 4.9.12 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.13 Çarışka Horonu

5. Hareket Cümlesi

2 tane 5/8'likten medya gelmiştir. Bu hareket cümlesinde diğerlerinden farklı olarak, belden öne eğilme vardır.

5. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda, sağa ayak basma yapılır. Bu sırada vücut belden öne doğru eğilir.(Bkz. Şekil 4.9.15) 3/8'lik zamanda sol ayak sağ ayağın yanına basılır. Vücudun şekli değişmez.

İkinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda, sağ ayak basma yaparken vücut dik pozisyona geçer.(Bkz. Şekil 4.9.16) 3/8'lik zamanda sol ayak basma yapar ve vücut dik şeklini korur.

5. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğinde, belden öne doğru eğilerek kollar aşağıya düz olarak bırakılır. (Bkz. Şekil 4.9.15) Kollar oldukça serbesttir. Salındığı şekilde bırakılır. Ellerden horon tutuşludur. Hareket akıcıdır. 3/8'lik zamanda vücudun düzelmesiyle birlikte kollar öne doğru çıkarılır.(Bkz. Şekil 4.9.16)

Şekil 4.9.14 Çarışka Horonu

İkinci 5/8’liğin 2/8’liğini kapsayan zamanda öndeki kollar dirseklerden geri çekilir.(Bkz. Şekil 4.9.15) 3/8’lik zamanda ise olduğu yerden önde doğru uzatılır. (Bkz. Şekil 4.9.16)

6. Hareket Cümlesi

5/8’likten meydana gelmektedir. Sola doğru gidilerek uygulanır.

Şekil 4.9.15 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.16 Çarışka Horonu

6. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sola dönülerek, sağ ayakla sola ve ileri doğru bir basma yapılır.(Bkz. Şekil 4.9.17) 3/8'lik zamanda sol ayakla tekrar ileriye doğru veya sağ ayağın yanına doğru bir basma yapılır.(Bkz. Şekil 4.9.18)

6. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Hareket cümlesinin tamamında kollar aşağıda, vücudun yanındadır.

Şekil 4.9.17 Çarışka Horonu

Şekil 4.9.18 Çarışka Horonu

4.10. Kaçkar Horonu

Karma olarak oynanan bir horondur.

a)Usul : 5 zamanlıdır. Ritmik Değer:5/8'lidir. (2+3)

b)Hareket biçimi: Basma, ileri-geri yürüme, dizde yaylanma

c)Oyun formu: Daire

d)Vücutta kullanılan bölümler: Dizler, kollar

1. Hareket Cümlesi

Başlangıç hareket cümlesidir. 5/8'likten oluşmuştur.

1. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

5/8'lik hareket cümlesinin 2/8'liğini kapsayan zamanda, sağ ayakla sağa doğru basma yapılır. Kalan 3/8'lik zamanda ise, sol ayak dizden kırılarak yukarıya doğru çekilir. (Bkz. Şekil 4.10.1)

1. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Sağ ayak basmasıyla birlikte kollar, horon tutuşlu olarak yukarı kaldırılır.

2. Hareket Cümlesi

2 tane 5/8'likten meydana gelmektedir. Birinci hareket cümlesinde olduğu gibi hareket sağa doğru devam etmektedir.

2. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda sağ ayakla sağa doğru basma yapılır. 3/8'lik zamanda ise sol ayak, olduğu yerden sola doğru basılır. (Bkz. Şekil 4.10.2) Ayak burnu hafifçe sola dönüktür.

İkinci 5/8'liğin 2/8'liğinin 1. sekizlik zamanında sol ayak, sağ ayağın önünden geçirilerek sağa doğru basılır. (Bkz. Şekil 4.10.3) 2. sekizlik zamanda sağ ayak, pençe olarak basılır. Son 3/8'lik zamanda ise tekrar sol ayak, sağ ayağın önünde kalacak şekilde basma yapar. (Bkz. Şekil 4.10.4)

2. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

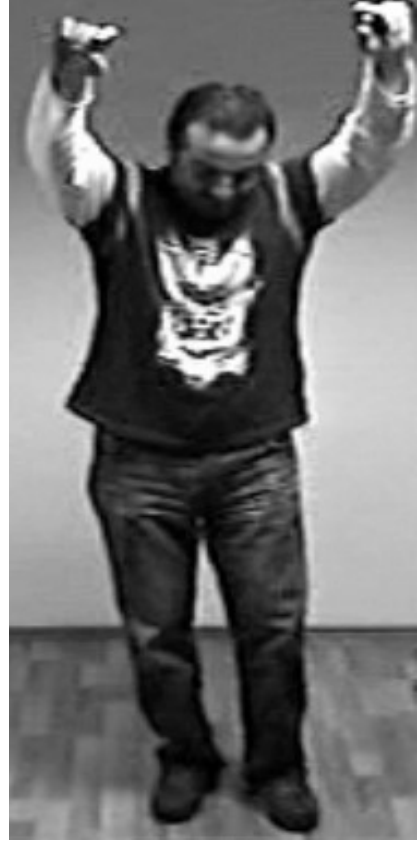
Tüm 2. hareket cümlesi süresince eller yukarıda, horon tutuşlu olarak oyuna devam edilir. (Yüksek horon)

3. Hareket Cümlesi

2 tane 5/8'likten meydana gelmiştir. Geçiş hareket cümlesidir. Hareket öne ve arkaya doğru uygulanmaktadır.

Şekil 4.10.1 Kaçkar Horonu

Şekil 4.10.2 Kaçkar Horonu

Şekil 4.10.3 Kaçkar Horonu

Şekil 4.10.4 Kaçkar Horonu

3. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci $5/8$ 'liğin $2/8$ 'liğinin 1. sekizlik zamanında sağ ayak öne basma yapar. 2. sekizlik zamanında sol ayak basma yapar. Sol ayaktaki basma pençededir. (Bkz. Şekil 4.10.5) Kalan $3/8$ 'lik zamanda sağ ayak basma yapar. Bu basma sırasında sol ayak yukarıda, basmaya hazır bir şekildedir.

Şekil 4.10.5 Kaçkar Horonu

İkinci $5/8$ 'lik, birinci $5/8$ 'liğin simetriğidir. Yani; birinci $5/8$ 'liğin $2/8$ 'liğinin 1. sekizlik zamanında sol ayak arkada basma yapar. 2. sekizlik zamanında sağ ayak basma yapar. Sağ ayaktaki basma pençededir. (Bkz. Şekil 4.10.6) Kalan $3/8$ 'lik zamanda sol ayak basma yapar. Bu basma sırasında sağ ayak yukarıda, basmaya hazır bir şekildedir.

3. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci 5/8'likte kollar, ellerden horon tutuşlu olarak aşağıya ve öne doğru uzatılır. Kollar düzdür.(Bkz. Şekil 4.10.7) Herhangi bir kırılma yoktur. 2/8'lik zamanda yukarıdan aşağıya bir kol sallama, 3/8'lik zamanda bir kol sallama vardır.

İkinci 5/8'lik zamanda ise kollar dirseklerden geriye doğru çekilir. (Bkz. Şekil 4.10.8) 2/8'lik zamanda geriye bir çekme, 3/8'lik zamanda tekrar geri çekme vardır.

Şekil 4.10.6 Kaçkar Horonu

4. Hareket Cümlesi

4 tane 5/8'likten meydana gelmiştir. Oyunun formu dairedir ve bu hareket cümlesi de dairenin içerisine doğru ve daireyi geriye açarak oynanır.

Şekil 4.10.7 Kaçkar Horonu

Şekil 4.10.8 Kaçkar Horonu

4. Hareket Cümlesinin Ritmik Açılımı:

Birinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda, sağ ayakla ileri ve öne doğru bir basma yapılır. Dizler kırıktır.(Bkz. Şekil 4.10.9) 3/8'likte sol ayak, sağ ayağın yanına getirilerek basılır.

İkinci 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda tekrar sağ ayakla öne ve ileri doğru basılır. 3/8'lik zamanda sol ayak sağ ayağın yanına getirilerek basılır.

Üçüncü 5/8'lik zamanda geriye yürüme vardır. 2/8'liği kapsayan zamanda sol ayak, bulunduğu yerden arkaya basar. 3/8'lik zamanda sağ ayak, sol ayağın biraz daha arkasına doğru götürülerek basılır.

Dördüncü 5/8'liğin 2/8'liğinde sol ayak tekrar arkaya ve geriye basma yapar. 3/8'likte sağ ayak, bulunduğu yerden kaldırılarak öne uzatılır. Bacak düz pozisyonudadır. Ayak yere değmez.

4. Hareket Cümlesi Kollarında Ritmik Açılım:

Birinci ve ikinci 5/8'liklerde kollar, aşağıda ve vücudun yanındadır.

Üçüncü 5/8'liğin 2/8'liğini kapsayan zamanda kollar, basma ile birlikte, bel hizasında sola uzatılır.(Bkz. Şekil 4.10.11) 3/8'lik zamanda tekrar bel hizasında olacak şekilde sağa uzatılır.

Şekil 4.10.9 Kaçkar Horonu

Şekil 4.10.10 Kaçkar Horonu

Dördüncü $5/8$ 'liğin $2/8$ 'liğini kapsayan zamanda kollar aşağıya, vücudun yanına getirilir. $3/8$ 'lik zamanda, aşağıya inen kollar arkadan öne doğru dairesel bir şekilde çevrilir.(Bkz. Şekil 4.10.12) Tekrar vücudun yanına getirilir.

Şekil 4.10.11 Kaçkar Horonu

Şekil 4.10.12 Kaçkar Horonu

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Mahalli kişilerden yararlanılarak yapılan görüntülü çekimler sonucu, Rize yöresi halk oyunlarından 9 tanesinin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar aşağıdadır:

- İncelenen 9 oyunun, usul yapısı bakımından ana, birleşik ve karma usullerden oluştuğu tespit edilmiştir.
- Ana usullerden 4 zamanlı 1 oyun tespit edilmiştir.(Çinçiva Horonu) Horonun tamamı değil, bir bölümü 4 zamanlıdır.
- Birleşik usullerden; 5 zamanlının A tipi (2+3) 2 oyun tespit edilmiştir. (Çarışka Horonu, Kaçkar Horonu)
- Birleşik usullerden 6 zamanlının A tipi (4+2) 1 oyun tespit edilmiştir. (Çinçiva Horonu) Horonun tamamı değil, bir bölümü 6 zamanlıdır.
- Birleşik usullerden 7 zamanlının A tipi (2+2+3) 4 oyun tespit edilmiştir. (Hemşin Horonu, Bakoz Horonu, Ortaköy Horonu, İki Ayak Horonu)
- Karma usullerden 10 zamanlının D tipi (2+3+2+3) 2 oyun tespit edilmiştir. (Papilat Horonu, Rize Horonu)
- Oyunlarda; basma, çift basma, yürüme, diz çekme ve diz kırma kullanıldığı tespit edilmiştir. Basmalar çoğunlukla tabandadır. Çift basmaların ise dizler kırılarak uygulandığı tespit edilmiştir.
- Oyunların oynanış formu daire ve yarım ay olarak tespit edilmiştir. İncelenen 9 oyundan 3 oyunun (Çarışka Horonu, Kaçkar Horonu, Papilat Horonu) daire formunda olduğu, 2 oyunun (Bakoz Horonu, İki Ayak Horonu) yarım ay formunda olduğu, 4 oyunun ise (Hemşin Horonu, Rize Horonu, Ortaköy Horonu, Çinçiva Horonu) hem daire hem de yarım ay formunda oynanadığı tespit edilmiştir.

- Vücuttaki kol hareketlerinin, tüm oyunlarda ön planda olduğu 3 farklı kol çeşidi tespit edilmiştir:
 -Horon tutuşu eller aşağıda (kollar düz)
 -Horon tutuşu eller belde (kollar dirseklerden kırık)
 -Horon tutuşu eller yukarıda (kollar düz, baş hizasının üzerinde)
- Horonların çoğunda görülen sert diz çekme ve itmelere, Rize oyunlarında çok sık rastlanmamıştır. İncelenen 9 oyunun ikisinde (Bakoz Horonu, Ortaköy Horonu) bu forma yakınlık görülmüştür.
- Farklı usullerin birleşmesiyle oluşan bir tek oyuna rastlanmıştır. (Çinçiva Horonu). Bu oyunda 4 ve 6 zamanlı iki usul vardır. Fakat, usulle birlikte hareket cümlesi de değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla, incelenen tüm oyunlardaki hareket cümleleri ile müzik cümleleri, birbiriyle örtüşmektedir. Bun nedenden dolayı, Rize yöre oyunlarının düzenli oyunlar olduğu tespit edilmiştir.
- İncelenen oyunlardan 2 tanesi erkek horonudur. (İki Ayak Horonu, Ortaköy Horonu)
- İncelenen oyunlardan 1 tanesi kız horonudur. (Çinçiva Horonu)
- İncelenen oyunlardan 6 tanesi karma olarak oynanan oyunlardır.(Hemşin Horonu, Rize Horonu, Bakoz Horonu, Papilat Horonu, Çarışka Horonu, Kaçkar Horonu)

KAYNAKLAR

Demirsipahi, C., 1975. *Türk Halk Oyunları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Dubois C., 1971. Horon, *Meydan Larousse Ansiklopedisi*, (6, 23). İstanbul: Meydan Yayınevi.

Erzen, A., 1984. *Doğu Anadolu ve Urartular*, Ankara.

Kafesoğlu, İ., 1997. *Türk Milli Kültürü*, Neşriyat Yayıncılık, İstanbul.

Karpuz, H., 1992. *Rize*, Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Öztürk, Ö., 2005. Horon, *Karadeniz Ansiklopedik Sözlük*, (2, 527). İstanbul: Heyamola Yayınevi.

Rize İl Yıllığı, 1973. *Rize'nin Tarihçesi*, Ankara: Tisa Matbaası

İNTERNET KAYNAKLARI

Kirzioğlu, F., 1986. (19 Aralık 1986). Rize Kültür Sitesi Konferans Metni, 9 Ekim 2005, <http://www.biriz.biz/rize/rizetar1.htm>

TÜRK Dil Kurumu Sözlüğü, Horon, 3 Aralık 2005, <http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/sozbul.asp>.

FERETİKO, (29 Aralık 2004), *Feretiko Nedir*, 16.Ocak 2006, <http://www.feretiko.com/feretikonedir.htm>.

GÖRÜŞMELER

Şenoğlu, Gökhan, 2005. Kişisel görüşme

Kaptan Gökhan, 2005. Kişisel görüşme

ÖZGEÇMİŞ

Banu GÜNAY GÜNGÖR, 28.04.1971 yılında İstanbul’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı ilde tamamladıktan sonra, 1990 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü’ne girdi. 1995 yılında “Türkiye’de Hareket Notasyonu ile İlgili Çalışmalar ve Gerekçeleri” adlı tezini vererek bu bölümden dereceyle mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Oyunları Ana Bilim Dalı, Türk Halk Oyunları Programı’nda Yüksek Lisans Eğitimine başladı.